

ДАРИЈА БОЖИНОВСКА

БИЛЈАНА СПАСОВСКА

МИЛИЦА УТКОВСКА

СРПСКИ ЈЕЗИК

ЗА III РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

2021

Рецензенти:

Проф. д-р Чедомир Стојменовић
Нада Стојанова
Снежана Васиљевић

Компјутерска обрада:

Сузана Тодоска

Техничко уређење:

МагнаСкен

Издавач: Министерството просвете и науке Републике Северне Македоније

Штампа: Полиестердеј дооел, Скопље

Тираж: 40

Решењем Министара за образование и науку Републике Македоније бр.
22-4035/1 од 29.06.2010 године, одобрава се употреба и штампање уџбеника
из предмета Српски језик за 3 разред

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.163.41(075.2)

БОЖИНОВСКА, Дарија

Српски језик за III разред основне школе / Дарија Божиновска, Билјана
Спасовска, Милица Утковска. - [3. изд.]. - Скопје : Министерство за
образование и наука на Република Северна Македонија, 2021. - 150 стр. :
илустр. ; 30 см

ISBN 978-608-226-975-7

1. Спасовска, Билјана [автор] 2. Утковска, Милица [автор]

COBISS.MK-ID 54320645

ЈЕЗИК

НАШЕ СВЕТОСТИ

Прва нам је светлост Сунце,
златном руком свет открива,
златне жеље изазива.

Друга нам је светлост Месец,
омркнем ли у даљини -
идем све по месечини.

Трећа нам је светлост ватра,
с домаћином друштво цело
она скупи на посело.

Четврта је светлост говор,
њим се служе сви народи,
њим се душа с душом сроди.

Отон ЖУПАНЧИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

О којим се светлостима пева у овој песми?

Које значење има сунце за живот на Земљи?

Зашто људи говоре? Зашто је говор упоређен са Сунцем и ватром?

Како разумеш мисао изражену у последња два стиха?

Како се зове језик којим говориш и на коме учиш?

АЗБУКА

У свакодневном животу људи имају потребу да саопште једни другима шта мисле, шта осећају, које су њихове жеље, њихови проблеми и тако даље. То људи чине на два начина: усмено и писмено.

Они који желе да се писмено споразумевају треба да познају писмене знаке за сваки глас у своме језику. Ти знаци зову се **слова**.

Сва слова која служе за обележавање гласова у неком језику зовемо **писмо**.

У Србији људи употребљавају два писма: **ћирилицу** и **латиницу**.

Редослед слова у ћирилици зове се **азбука**. Назив је добила од имена прва два слова ћирилице:

А

Б

АЗ

БУКИ

АЗ + БУКИ = АЗБУКА

Вук Стефановић Караџић

Азбука – ћирилица која се и данас употребљава у Србији је дело Вука Караџића. Његова је велика заслуга за реформу српског језика и правописа.

Вук Караџић је путовао по свим крајевима у којима су људи говорили српски језик и записивао песме и друге народне умотворине.

Почетком XIX века Вук Караџић је објавио три књиге одабраних српских народних песама чиме је показао да постоје књижевна дела на народном језику са високим уметничким вредностима.

Штампана и писана велика и мала слова ћирилице

А а		А а	Ј ј		Ј ј	С с		С с
Б б		Б б	К к		К к	Т т		Т т
В в		В в	Л л		Л л	Ћ ћ		Ћ ћ
Г г		Г г	Љ љ		Љ љ	У у		У у
Д д		Д д	М м		М м	Ф ф		Ф ф
Ђ ђ		Ђ ђ	Н н		Н н	Х х		Х х
Е е		Е е	Њ њ		Њ њ	Ц ц		Ц ц
Ж ж		Ж ж	О о		О о	Ч ч		Ч ч
З з		З з	П п		П п	џ џ		џ џ
И и		И и	Р р		Р р	Ш ш		Ш ш

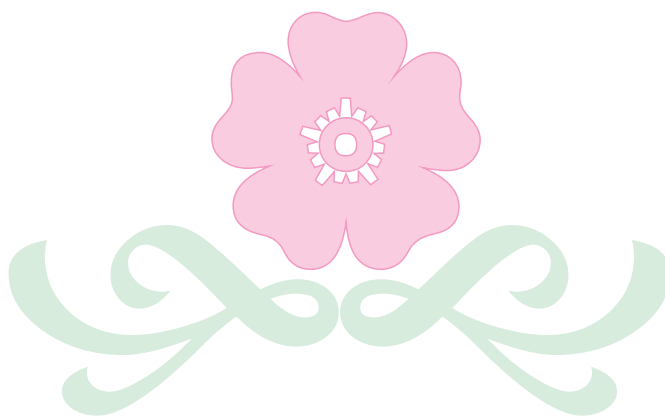
Задатак

1. Азбучним редом напиши у својој свесци презимена и имена свих ученика у твом одељењу.
2. Препиши у своју свеску ове речи, али азбучним редом:

Корњача, хартија, одмах, Битољ, Љубљана, угао, Загреб, ћуп, цепаница, њихати, фудбал, птица, личност, алва, врх, чаршав, ексер, јеж, трбух, жир, издајица, грех, секира, рухо, девојка, шума, натпис, ђезва, џак, марама, Ђаковица (Ђевђелија).

Вежба

Вежбај изговор гласова у азбуци устаљеним редом.

РЕЧЕНИЦА

Ево прве три говорне целине из текста “Снег пада”, стр. 116.

*Зима је дошла преко ноћи.
Снег је непрестано падао све до јутра.
Магла је покрила језеро у шуми.*

Да би се разумели једни с другима, људи употребљавају речи које су групиране у мање или веће целине.

Те целине зову се **реченице**.

Упамти

Реченица је основна говорна целина којом се људи (међу собом) споразумевају.

Вежбе

1. Напиши по једну реченицу о свакој слици.

2. Напиши три реченице састављене од две речи и три реченице састављене од три или више речи.

РЕД РЕЧИ У РЕЧЕНИЦИ

О девојци на овој слици можемо написати више реченица:

Девојчица   чита

субјекат   предикат

Девојчица   чита   књигу

субјекат   предикат   објекат

Када је у реченици на првом месту субјекат, на другом предикат, а на трећем објекат или неке глаголске одредбе, кажемо да је то нормалан ред речи у реченици.

Међутим, врло често речи у реченици нису у нормалном реду:

Девојчица књигу чита.
Чита књигу девојчица.
Књигу чита девојчица.
Чита девојчица књигу.
Књигу девојчица чита.

У овим реченицама ред речи је неправилан, али омогућава лако и потпуно разумевање реченице.

Такође, врло често, људи употребљавају реченице у којима распоред речи не омогућава потпуно разумевање реченице:

Своју је изгубио Никола ужину.
Падала је у недељу киша.
Носио парче пас мяса.
На брегу деца грудвала су се.
Деца изиђоше да се играју једног дана.

• Вежбања

1. Препиши шест задњих реченица, али тако да речи буду на своме месту.
2. Покушај да сваку реч вратиш на њено право место у следећем тексту:

ИЗОКРЕНУТА ПРИЧА

Тек брдо изашло иза сунца, а кревет скочи из пространог чиче, навуче ноге на опанке, стави главу на капу и затвори кућу на вратима.

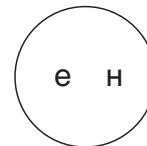
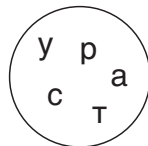
— Гле, ноћас је земља добро поквасила кишу! — зачуђено прогунђа брк сучући чичу, па брзим двориштем пожури низ кораке, истјера штапу из краве и рече:

— Рогата ливадо, иди паси у зеленој крави, а ја ћу ноге под пут, па ћу поћи у дрва да донесем шуме. Чича стави раме на сјекиру и намигну бабом на своје око.

— Бако, скувај у јајету четири лонца док се посао врати с чиче. Данас ће ручак слатко појести старца.

Бранко ЋОПИЋ

3. Ако правилно подредиш слова у круговима, добићеш следеће речи:

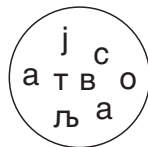
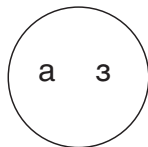

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- А ако правилно подредиш речи које си добио добићеш следећу пословицу.

_____

ВРСТЕ РЕЧЕНИЦА ПО ЗНАЧЕЊУ

Обавештајне реченице

НАША ШКОЛА

Наша школа је у средини села. Она је на два спрата. Има осам учионица. Моја учионица је на приземљу. Наставничка канцеларија је десно од улаза.

Школа је највећа зграда у нашем селу. Њен велики црвени кров види се издалека. Наше школско двориште је пространо. У дворишту, испред школе, је засађено цвеће.

P. C.

Реченицама из овог текста се нешто изјављује или обавештава и зато се оне зову **обавештајне реченице**.

Упамти

Обавештајне реченице су оне којима се нешто обавештава.
На крају обавештајне реченице ставља се тачка.

Вежба

Напиши неколико обавештајних реченица о ономе што видиш на слици.

УПИТНЕ РЕЧЕНИЦЕ

ВЕЛИКО СРЦЕ

- **Зна ли неко да нацрта срце?** - пита учитељица.
  - Ја знам! – јави се Дејан.
  - Добро Дејане. Хајде изађи на таблу.
- Дејан узне креду и преко целе табле нацрта велико срце.
Сви су га гледали зачуђено.
- **Дејане, чије је ово велико срце?** - упита учитељица.
  - Мога деде! – поносно одговори Дејан.
  - **А зашто је тако велико?** – опет упита учитељица.
  - Због тога што у њему треба да има места за тату, за маму, за мене и за све добре људе у свету – одговори Дејан.

Иванчо МИТРЕВСКИ

Истакнутим реченицама у овој причи учитељица пита нешто свог ученика.
То су **упитне реченице**.

Упамти

Реченицама којима се нешто пита зову се упитне реченице.

На крају упитних реченица ставља се знак упитник (?).

Вежбања

1. У тексту “Како расте домовина”, стр. 44, има више упитних реченица. Препознај их и препиши неколико у својој свесци.
2. Следеће обавештајне реченице претвори у упитне:

Јуче је падала киша.
Милан се пробудио.
На једном пољу спусти се авион.
У мраку мачка појурила миша.
Слон је добио грип.
Доктор прегледа слона.
Преписа му лекове.

УЗВИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ

- Бато, полако вози! Пашћеш!
- Не бојим се ја, секо, моја!
- Јој, пао сам!
- Ох, боли ме рука!

Овим реченицама исказане су јака осећања, али и заповест.

Када изговарамо ове реченице узвичемо.
То су **узвичне реченице**.

Упамти

Узвичне реченице су оне којима се исказују јака осећања.

Иза узвичних реченица ставља се знак узвичник (!).

Вежба

Уочи и подвуци узвичне реченице у следећем тексту:

ПОМОЋ

Ујутру се отац спремао за посао. Обратио се Стеви:

- Стево, донеси ми мантил!
- Мама, донеси тати мантил! – рекао је Стева.
- Стево дај ми ципеле! – каже отац.
- Мама, дај тати ципеле! – рекао је Стева.
- Стево, донеси ми кишобран! – каже отац.
- Мама, дај тати кишобран! – рекао је Стева.
- Стево, донеси ми ташну! – каже отац.
- Мама, дај тати ташну! – рекао је Стева.

И, ето, тако је тог јутра Стева помагао оцу. Стварно нема шта да му се приговори.

ИНТЕРПУНКЦИЈСКИ ЗНАЦИ

Из књиге окренуте наопачке
испали су знак чуђења и знак питања,
запета, тачка и две тачке.
Запета се изврнула полеђушке,
знак ћутања потрбушке,
тачка је заостала за два минута,
а преко пута
(за два пута за два минута)
чврсто су заостале и две тачке.
Сви су спавали,
једино знак питања не може да заспи,
једино знак питања не спава.
Мислите – лута?
Не, знак питања не скита.
Он се вечито нешто пита.

Бранислав ЦРНЧЕВИЋ

ТАЧКА, ЗАПЕТА, УЗВИЧНИК, ДВЕ ТАЧКЕ

Знаци о којима се говори у песми пишу се:

- **Тачка** на крају обавештајне реченице.
Девојчица залива цвеће.
- **Запета** када се нешто набраја.
Милан, Ивана, Вељко, Никола, Бранко и Милица
су ђаци трећег разреда.
- **Упитник** се пише на крају упитне реченице. ●
Шта волиш да читаш?
- **Узвичник** – на крају узвичне реченице. ●

Мама, дођи одмах!

- **Две тачке** – после речи у реченици којом се најављује неко набрајање.

Година има дванаест месеци: јануар, фебруар, март, април, мај, јуни, јули,
август, септембар, октобар, новембар и децембар.

• Вежба

У следећим реченицама недостају интерпункцијски знаци: тачка, запета, узвичник, упитник и две тачке.

Упиши их на одговарајућа места

У планинском засеоку живео је дечак сам у усамљеној кућици.

Једног дана почео је да дозива:

– Мама, дођи мене је страх

Пролазили су дани један за другим понедељак уторак среда четврта петак субота недеља па опет испочетка, али мама није долазила.

Где си мама зашто не долазиш

Дечак се уморио и заспао. У сну је видео своју маму Обрадовао се

– Дођи, мама Одмах дођи Колико сам срећан што те видим Где си досад била

Када се дечак пробудио маме није било

Потврдна и одрична реченица

КАД БАТА СПАВА

Нико не сме да игра и свира.
У соби треба да буде мира.
Нека мачка не мјауче.
Нека не лаје куче.
Нека не гачу гуске као јуче.
Све је ово рекла Ката
јер спава бата.

М. Н.

Упореди

У соби треба да има мира.
Све је ово рекла Ката,
јер спава бата.

ПОТВРДНЕ РЕЧЕНИЦЕ

(ДА)

Нико не сме да игра и свира.
Нека мачка не мјауче.
Нека не лаје куче.
Нека не гачу гуске као јуче.

ОДРИЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ

(НЕ)

Упамти

Потврдне реченице су оне којима се нешто тврди, а одричне реченице су оне којима се нешто одриче.

Задатак

Уочи потврдне и одричне реченице у следећем тексту:

РАДОЗНАЛИ ДЕЧАК

Сваког дана, после наставе, Зоран пролази нашом улицом. Улица је пуна излога. Он се највише задржава пред излогом књижаре.

Једног дана је ушао у продавницу. Поздравио је продавца и почео да разгледа књиге. Зоран није купио ниједну књигу.

Јутрос је Зоран опет ушао у продавницу. Али, сада више није био сам. Довео је и своју баку.

Весело је пришао и замолио продавца:

- Молим вас, понудите ми сами једну књигу!
- Узми књигу “Басне” Доситеја Обрадовића.
- Нећу! Те сам басне већ прочитао.
- А имаш ли збирку песама Драгана Лукића?
- Немам ту књигу. Дајте ми је.

Бака се насмешила и платила књигу.

Зоран још веселије излази из продавнице.

Његова извиђања нису била узалудна.

према Станку РАКИТИ

РЕЧ У РЕЧЕНИЦИ, СЛОГ И ГЛАС У РЕЧИ

Дечак скупља јабуке.

Реченице су састављене од **речи**, речи од **слогова**, а слогови од **гласова**.

Де	чак
----	-----

реч

⋮ |

слог слог

скуп	ља
------	----

реч

| |

слог слог

ја	бу	ке
----	----	----

реч

| | |

слог слог слог

Сваки слог има по један или више гласова.

У српском језику има **тридесет** гласова. Сваки се глас обележава посебним писменим знаком који се зове **слово**.

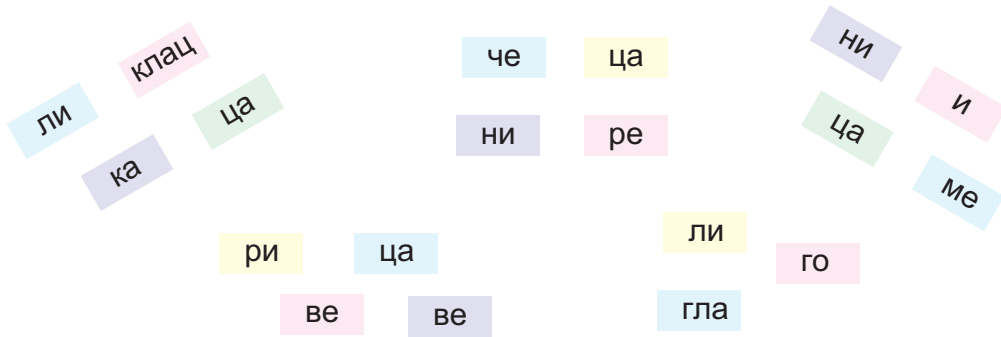
• Вежба

Изброј колико речи има у реченици:
На граници дуго чучи чворак и пева.
Колико слогова и гласова има у свакој од ових речи?

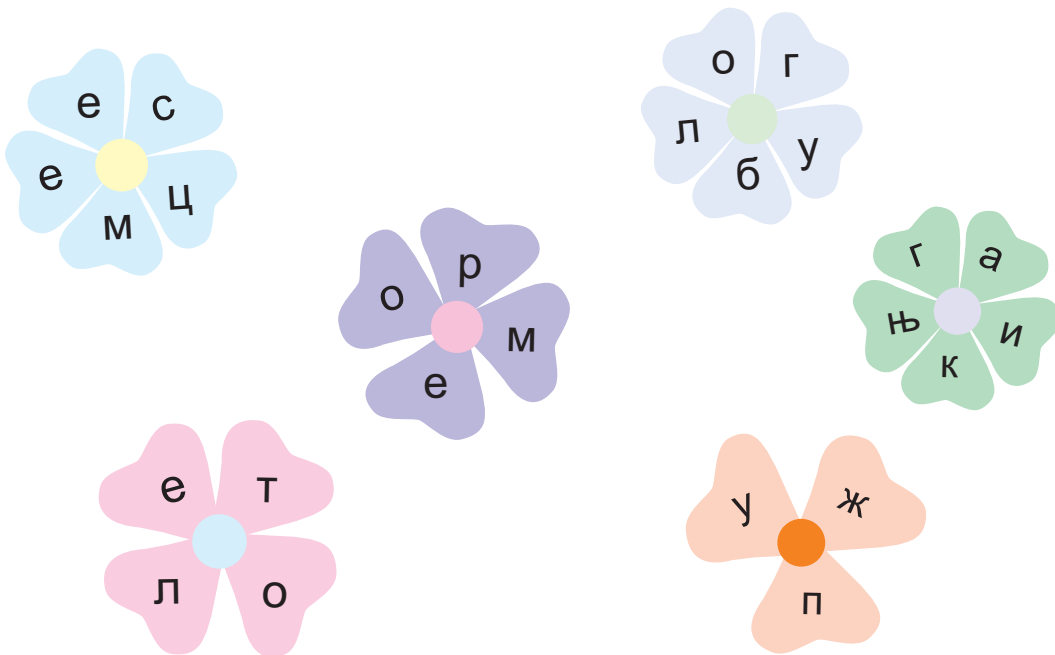
Од датих скупова речи састави реченице:

појавило	ниско	врх	сева	да
на	Један	Облачић		почела
Јесење	спустио	стене	чешће	и
се	таман	је	Све	киша
небу	се	високо		је
сунце	облачић	покрио		пада
				Ускоро

Реченице треба почети оним речима које су написане великим словима:
Од следећих слогова састави речи:

Од следећих слогова састави речи:

ИМЕНИЦЕ

(обнављање)

Шта су именице?

Заједничке и властите именице

ПЕСМА О ИМЕНИМА

Ако се зовеш Драган,
буди свима драг.
Ако се зовеш Благој,
буди свима благ.
Ако се зовеш Цвета,
треба да личиш на цвет.
Ако се зовеш Петко,
нанижи петица ред.
Ако се зовеш Тихомир,
буди тих ко сан.
Ако се зовеш Данко,
буди леп ко дан.

Глигор ПОПОВСКИ

Које су речи именице у овој песми?

По чему се разликују именице: **цвет, петице, ред, сан и дан** од именица: **Драган, Благој, Цвета, Петко, Тихомир и Данко**?

Именицама: **цвет, петице, ред, сан и дан** означавамо сва бића, предмете, појаве или појмове исте врсте који имају неке заједничке особине.

Које цвеће препознајеш на сликама?
Које су њихове заједничке особине?

 Упамти

Заједничке именице су оне које означавају бића, предмете, појаве или појмове са истим, заједничким особинама.

Именице: **Драган, Благој, Цвета, Петко, Тихомир и Данко** су властите, јер означавају властита имена.

Властите именице су и оне речи које означавају имена географских појмова и имена празника: Скопје, Кораб, Авала, Копаоник, Дунав, Црна река, Охрид, Мавровско језеро, Божић, Ускрс и тд.

 Задатак

Напиши три реченице у којима ћеш употребити заједничке именице и три реченице у којима ћеш употребити властите именице.

Род код именица

По чему се разликују именице у ове три усправне колоне

човек

жена

дете

јеж

лија

пиле

облак

лопта

срце

Именице: **човек, јеж и облак** су **мушког** рода.

Именице: **жена, лисица и лопта** су **женског** рода.

Именице: **дете, пиле и срце** су **средњег** рода.

Упамти!

Именице имају три рода: **мушки, женски и средњи** род.

• Вежба

У тексту “Лептир хвалисавац” пронађи све именице и одреди којег су рода.

ЛЕПТИР ХВАЛИСАВАЦ

Опазио је неки лептир гусеницу и презриво јој реко:

– Мичи се одавде, наказни црве! Ти познајеш само земљу, а ја сам сјајан као сунце. Моја крила ме дижу високо у небо.

Гусеница је мирно одговорила:

– Глуп је тај твој понос. Док грдиш мене, ти понижаваш себе. Некада си и ти гмизао по земљи и био као и ја. И твоја ће деца гмизити и бити гусенице.

Црначка народна прича

Број код именица

Које ћеш заједничке именице написати испод слика на левој, а које испод слика на десној страни?

Заједничке именице имају облик за **једнину** и облик за **множину**.

Заједничка именица која означава једно биће, један предмет или једну појаву јесте у једнини: девојчица, крава, слон, лопта, кућа, облак итд.

Заједничка именица која означава више бића, више предмета или појава јесте у множини: девојчице, краве, слонове, лопте, куће, облаци итд.

Упамти

У срском језику именице имају два броја: једнину и множину.

• Вежбе:

Пронађи све именице у тексту “Магарац у лављој кожи” и одреди род и број тих именица.

МАГАРАЦ У ЛАВЉОЈ КОЖИ

Досадило магарцу да стално носи товар. Зато узме лављу кожу, замота се у њу и пође да плаши све што пред њега изађе.

Кад га угледаше, све питоме животиње се преплашише и разбежаше по пољу куд која.

Скупе се људи, узму оружје, па изиђу у поље да виде каква је то напаст растерала њихове животиње.

Магарац се осилио, па поче и да њаче.

Виде људи: лавља кожа, али глас магарећи. А кад још опазише где испод лавље коже вире дуге магареће уши, они се досете лукавству. Оставе оружје, а узму кочеве и тољаге, опколе магарца, скину му лављу кожу, па га науче памети.

Доситеј ОБРАДОВИЋ

Напиши реченице у којима ћеш, између осталих, употребити и следеће речи: лептир, гусеница, пас деца, бојице, авиони, веверице, уџбеник, ученици, ветар, гране, рибе, жаба, лопте и књига.

ПРИДЕВИ

ДЕЦО, ГЛЕДАЈТЕ, ПАДА ЛИСТ

Децо, гледајте, пада лист,
жут, сасушен и чист.

С мајком – дрветом борбу је водио
док се из пупољка није родио.

Децо, гледајте, пада лист,
сув, пожутео и чист.

Сунце је јео и растао, растао,
кишу је пио и до јула стасао.

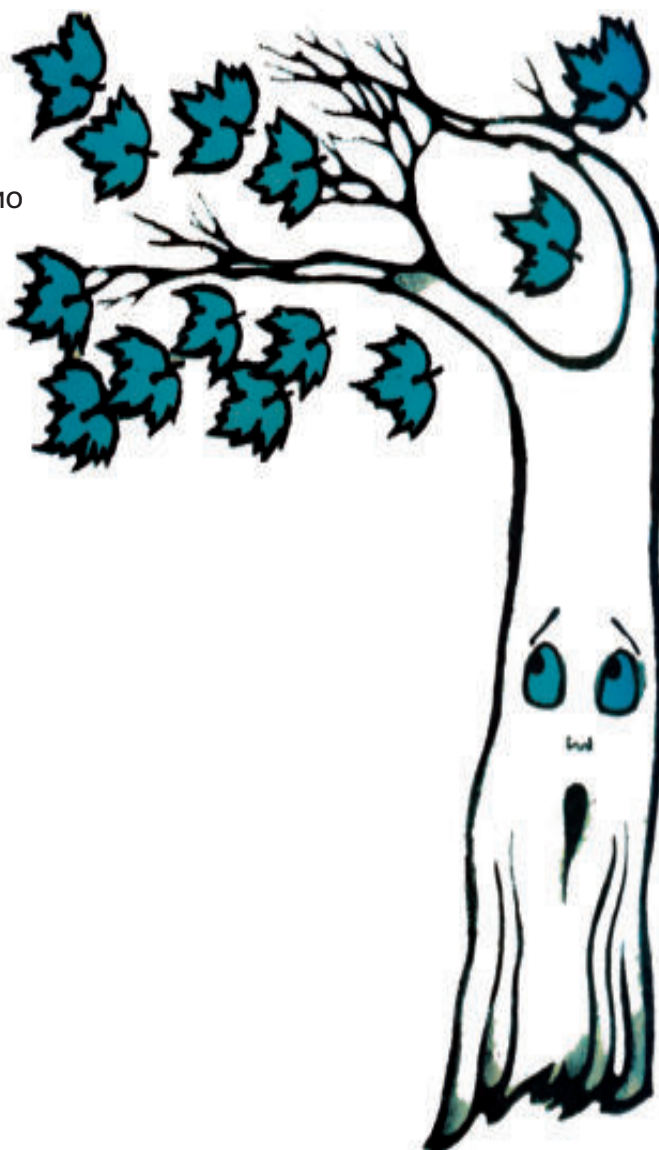
Децо, гледајте, пада лист,
увео, жут, и чист.

Од јуна до октобра радио радио,
лепшао ваздух и траву хладио.

Децо, гледајте, пада лист,
свео, ужутео и чист.

И кад је нестало зеленог одела,
заспао листић свелога тела.

Децо, гледајте, сад пада лист.

Мирјана СТЕФАНОВИЋ

Песник је листу приписао следеће особине:
жути, сасушен, чисти, увео, сув.

Те речи допуњују именицу и означавају особине
листа.

Упамти!

Речи које стоје уз именице и означавају особине бића, предмета и појава зову се **придеви**.

Вежба

У тексту “Захвални медвед” пронађи пет реченица у којима има придева, препиши их у свесци за домаћи рад.

ЗАХВАЛНИ МЕДВЕД

Леп је и сунчан јесењи дан.

Високо у планини, поред велике шуме, стоји усамљена сеоска кућа.

Испред куће, на клупи, седи млада мајка. Пред њом стоји мала дрвена колевка. У колевци лежи дете. Мајка га љуља и плете. Изненада, из шуме иза куће изађе велики смеђи медвед. Жена се уплаши, али се не усуди да бежи. Медвед полако закорачи према младој мајци.

Медвед се заустави пред женом, полако подиже огромну шапу, пружи је према жени и поче да гунђа.

Гле! У шапу се забила дугачка бодља. “Јадни меда!” – помисли жена, охрабри се, ухвати бодљу и извуче је из шапе.

А медвед? Шта уради незахвалник? Гурну колевку, преврне је и оде с њом у шуму...

За кратко време, медвед се врати из шуме. Носи колевку пуну жутих зрелих крушака. Стави колевку испред жене и одмлатара натраг у шуму.

Тако је медвед захвалио жени за учињену доброту.

Народна прича

БРОЈЕВИ

Посматрај слике и одговори на ова питања:

Колико је на слици:

- патуљака
- птица у лету?

Колико је балона?

На слици је:

- **седам** патуљака
- **три** птице
- **пет** балона.

Речи: *седам*, *три* и *пет* означавају колико има нечега на броју. То су **бројеви**.

Бројеви могу бити: **основни** и **редни**.

Упореди

један	два	три	четири	двадесет и осам
↓	↓	↓	↓	↓
први	други	трећи	четврти	двадесет и осми

Речи: *један*, *два*, *три*, *четири* и *двадесет и осам* су **основни** (главни) бројеви, јер казују колико има нечега на броју.

Речи: *први*, *други*, *трећи*, *четврти* и *двадесет и осми* су **редни** бројеви, јер одређују ствари, бића и предмете по реду.

→ Домаћи задатак

Напиши шест реченица. У прве три употреби основне, а у осталим – редне бројеви.

ГЛАГОЛИ

Упамти

Глаголи су речи које означавају радњу коју неко врши, стање у коме се неко налази или шта се збива (догађа).

Примери:

а) Марија **пише** домаћи задатак.

Реч **пише** у овој реченици означава радњу коју врши Марија. Реч која означава радњу зове се глагол.

б) Наш мачак по цео дан **лежи** и **дрема**.

Речи **лежи** и **дрема** у овој реченици су глаголи који означавају стање у коме се мачак налази.

в) Небо **се наоблачило**, а мало затим **заснежило**.

Речи **се наоблачило** и **заснежило** у овој реченици означавају шта се збива, то јест дешава.

→ Домаћи задатак

Посматрај слику и напиши састав. У свом саставу подвуци глаголе и одреди ком виду припада сваки од њих.

Подвуци све глаголе у следећем тексту:

ВЕСЕЛА КИША

У недељу је падала киша. У понедељак је падала киша. И у уторак је падала киша. Улице су биле мокре. С кровова је цурила вода.

Из школе истрчала деца и отворила кишобране. Били су то мали и велики црни кишобрани. Црни кишобрани, сива киша, суро небо . . .

Код куће је крај прозора седео дечак и прстом пратио капљице које су клизиле низ стакло.

Јуче је поново падала киша. Пада још и данас. На грудима су влажни капути, блатњаве ципеле. Дечак још увек прати кишне капљице на прозорском окну.

Изненада, из школске капије истрчаше девојчице и дечаци са црвеним, белим, жутим и зеленим кишобранима.

— Погледај, мама! — повика дечак крај прозора. — Ала је данас нека весела киша!

Брзо обу ципеле и појури за дечацима и неком девојчицом која је имала кишобран љубичасте боје.

Ела ПЕРОЦИ

Ребус

УПОТРЕБА ВЕЛИКОГ ПОЧЕТНОГ СЛОВА

ЗАКЛЕТВА

Нека се моје петице
претворе у јединице
ако заборавим
правило ово:
На почетку реченице
пише се велико слово!

Нека на одмор иде
са родитељима само сека
ако не будем знао
да се великим словом пишу
властита имена лица,
села, градова, река и улица.

Влада ПАЦИЋ

Треба упамтити: Велико почетно слово пише се на почетку сваке реченице:

У мраку проговоре и гране.
Дува ветар преко високих гора.

Властита имена, презимена и надимци пишу се великим почетним словом:
Гоце Делчев, Питу Гули, Кузман Јосифовски – Питу, Вера Циривири – Трена итд.

Великим почетним словом пишу се имена географских појмова:
Катланово, Ваташа, Струга, Штип, Вардар, Брегалница, Шар - планина, Козјак,
Македонија, Србија итд.

Великим почетним словом пишу се и називи празника: Божић, Први мај,
Нова година, Ђурђевдан, Свети Сава, Видовдан итд.

ЛАТИНИЦА

(Штампана слова)

Слова којима су досад штампане приче и песме у овој књизи зову се *ћирилична азбука* или *ћирилица*. Међутим, људи у нашој земљи користе још једно писмо. То писмо се назива **латиница**.

И ово писмо као и ћирилица броји 30 слова, али ред слова у латиници је другачији и тај ред се зове **абецета**. Назив је добијен од следећих почетних слова:

A – A

B – БЕ

C – ЦЕ

D – ДЕ

A + БЕ + ЦЕ + ДЕ = АБЕЦЕДА

Има шест слова која се пишу и читају исто и ћирилицом и латиницом. То су:

Aa, Ee, Kk, Jj, Oo, као и велико слово **T**.

Мало слово **t** у латиници пише се овако: **t**.

ИСТО СЕ ПИШУ, А ДРУГАЧИЈЕ СЕ ЧИТАЈУ

латиница: **Vb, Cc, Hh, Pp**

изговор: **Бб, Цц, Хх, Пп**

Ваја је окорао bob.

Раја Patak је појео kajmak.

ОСТАЛА СЛОВА

латиница: **li, Nn, Ss, Uu, Li**

изговор: **Ии, Нн, Сс, Уу, Лл**

Sima kosi. Uto eto mace. Ona nosi pile u ustima. Pile je jako pijukalo.

Sima spusti kosu.

Na macu poleti pas Belan. Maca ispusti pile.

Tako je pas Belan spasio lepo belo pile.

латиница: Šš, Vv, Rr, Zz, Dd

изговор: Шш, Вв, Рр, Зз, Дд

LISICA I KRTICA

Pitala lisica krticu:

- Zašto praviš tako uzana vrata na svojoj jami?
- Zato da ti, lijo, ne bi ušla unutra - brzo odgovori krtica.

латиница: Џџ, Gg, Žž, Đđ, Čč

изговор: Џђ, Гг, Жж, Ђђ, Чч

ŽABA I GUŠTER

Spazio gušter žabu pa se uplašio i pobjegao između dve stene. Kad je žaba spazila guštera, od straha se strmoglavila u potok. A baš tog trenutka oboje su hteli da ulove jednog puža golaća.

латиница: Ff, Ljlj, Njnj, Dždž

изговор: Фф, Љљ, Њњ, Џџ

USPOMENA IZ OHRIDA

Džafer je iz Tetova, a Filip iz Bitolja. Oni su se letos upoznali na Ohridskom jezeru. Odmah su se veoma zavoleli. Po ceo dan su bili zajedno. Zajedno su se kupali, zajedno skupljali školjke.

Poslednjeg dana Filip je predložio Džaferu da se fotografišu. Dečaci su se zagrlili i otrčali fotografu.

Kada su dobili fotografije, na poledini su napisali:

“Uspomena iz Ohrida”.

Njima je sada ta fotografija najdraža uspomena sa letovanja.

MALA I VELIKA PISANA SLOVA LATINICE

a A, e E, o O, j J, k K, b B,
(A) (E) (O) (J) (K) (B)

Kaja je jaka.

Каја је јака.

c C, p P, u U, n N, m M, č Č,
(C) (P) (U) (H) (M) (Ч)

Čika Naim pesa.

Чика Наим песа.

č Č, i I, t T, d D, đ Đ, v V,
(Ч) (И) (Т) (Д) (Ђ) (В)

David i Ivan jedu šucre.

Давид и Иван једу шугре.

s S, š Š, z Z, ž Ž, r R, g G,
(S) (Ш) (З) (Ж) (Р) (Г)

Lara zove Lorana i Gorana u goste

Лара зове Лорана и Горана у госте

l L, lj Lj, nj Nj, f F, h H, dž Dž,
(Л) (Љ) (Њ) (Ф) (Х) (Џ)

Ljubica, Filip i Džemal vole jahanje konja
Љубица, Филип и Џемаил воле јахање коња.

DVE HRABRE ČETE

Trideset slova,
ko četa hajduka,
kad se poređaju,
zovu se **azbuka**:

A, Б, В, Г, Д, Ђ, Е, Ж, З, И, Ј, К, Л, Љ, М, Н,
Њ, О, П, Р, С, Т, Ћ, У, Ф, Х, Ц, Ч, Џ, Ш.

Kad se latinica
za smotru poređa,
ta se hrabra četa
zove abeceda.

A, B, C, D, Č, Ć, Dž, Đ, E, F, G, H, I, J, K, L,
Lj, M, N, Nj, O, P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž.

ČEDINA RADOST

Čedi radost sja na licu:
savlado je latinicu.
Evo sad je lepo seo,
pismo dedi započeo:

Dragi deda,

Znam po redu
celu našu abecedu.
Iako slovo lepo pišem,
što pomislim to napišem,
što pomislim to razumem.
I čitati lepo umem.

Da veruješ, to ti kažem.
U pismu ti sad prilazim
sa slovima sve po redu
celu našu abecedu.

Bakicu i tebe, deda,
mnogo voli unuk

Čeda

Živojin KARIĆ

ДОМОВИНА СЕ БРАНИ КЊИГОМ

ПОНОС

Сваки камен, дрво, грм,
поље, поток, реку,
гору, шуму, кањон стрм,
њиву, траву меку,
град и село, завичај
у срцу свом носим,
јер у њима видим рај
којим се поносим.

Михаил ЈАНУШЕВ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Шта је то **завичај**?

У коме завичају ти живиш?

Које се речи из ове песме односе на завичај?

Зашто је завичај понос?

Када се ти собом поносиш?

КАКО РАСТЕ ДОМОВИНА

Када смо сасвим мали, наша домовина је мања и од нас самих. Она је онда црвена трешња на грудима маме. Точи нам у грло бели сок и каже: “Растите, растите! Са вама ћу и ја да порастем!”

А онда, она почиње да се мења. Постаје наша колевка, па меки јастучић, па наша соба, па велики ћилим, високи плафон, па широка бела врата, која се отварају и затварају . . . И иза којих почиње да се провлачи и издужује наша домовина.

Што она тамо тражи? Зашто не остане са нама? Зашто постаје све већа? Зашто јој је тескобно, досадно? Зашто мора напоље? Како да је стигнемо кад бежи?

Мама нам пружа руке: “Хајде, хајде, заједно ћемо је стићи!”

По – ла – зи – мо!

Пружи руке - а она се извлачи. Коракни - а домовина бежи. Она напред, ми за њом. Тако смо проходили. Ми и наша домовина. Већ је изашла на улицу. Добро, ево и нас за њом. Јаој, колика је! Па она је сада – цела наша улица!

Затим је крај града, па поље, жито, воћњаци, баште, стари виногради, колибе и дроњава страшила. Чини нам се изгубићемо домовину у оволиком простанству.

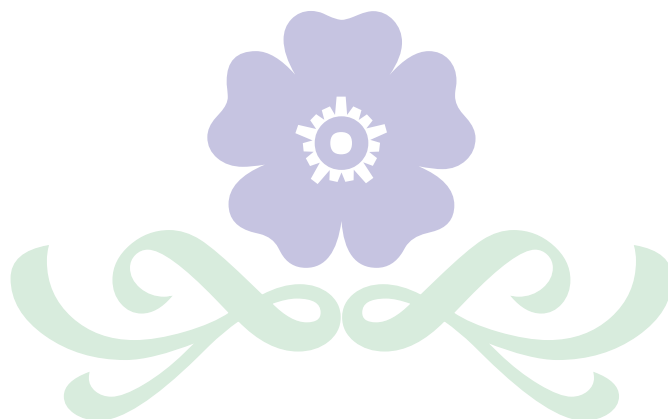
– Еј, домовино, где си? Зашто растеш толико брзо?

– Зато што и ви растете!

Појуримо даље за њом и нађемо је у неком другом граду. Тај град је такође наша домовина. За њим откријемо једно село, па још једно село, па још ... Видимо ново поље, нове планине, нову реку. И све је то наша домовина.

Наша домовина расте, све је већа . . . Како да је стигнемо? Како да је обухватимо с краја на крај, кад нам она увек измакне? Што смо ми већи и она је све већа. Што смо ми бржи, њене границе су све даље. Станемо мало да се одморимо. А срце нам лупа, лупа, као да говори. И одједном схватимо да је она и ту, дубоко у нама самима, и да ће увек бити са нама, где год ми били и ма колико били.

Оливера НИКОЛОВСКА

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Шта је то домовина?

Писац каже: “Кад смо сасвим мали, наша домовина је мања и од нас самих.” Зашто?

Домовина расте заједно са децом. Како то схваташ?

Зашто сви људи воле своју домовину?

Ког датума је рођендан твоје домовине?

Задатак

Напиши честитку којом ћеш честитати празник домовине свом најбољем другу.

Ево једне честитке. Прво напиши адресу примача, а затим у празном простору лево напиши и текст честитке.

	<div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 50px; margin: 0 auto 10px auto;"></div> <hr/> <hr/> <hr/> <hr style="margin-left: 100px;"/>
--	---

БАКИНА КУЋА

Као гљива под буквом,
тамо на крају села,
скривена у воћњаку
бакина кућа бјела.

Проведох љето тамо
најљепше које памтим,
тамо бих опет радо
само на час да свратим.

Силно ме нешто вуче
далеко на ту страну,
гдје све мирише благо
на дуње на орману.

Опет ћу зимус тамо
гдје ме на крају села
чека најдража бака
и њена кућа бјела.

Чедомир ЛУНИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Прочитај стихове прве строфе.

Чиме је упоређена бакина бела кућа?

Усмено опиши како замишљаш бакину кућу.

Каква осећања побуђује ова песма?

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Песму научи напамет.

МОЈА УЛИЦА

Моја улица је страшно бучна. Када је дан, кроз њу, испод кестенова, пролазе дечаци на тротинетима и девојчице на ролшуама, маме са зембиљима и тате са краватама, девојке с момцима, камиони с угљем, тролејбуси пуни људи, машине са водом за прскање асфалта, магле натопљене димовима, баке са штаповима, деде са кучићима на узици, ђаци са крпењачом, новинари са Вечерњим новостима, бебе са мамама, ветар који носи тролејбуске карте, мачори с олињалим крзном, киша која носи свежину, оџачари који носе срећу, снег који доноси снешка и грудве, сунце које доноси реку и купање, студенти који доносе млеко, лето које доноси летовање, и најзад, на крају дана, мојом улицом дуго и споро пролази велика ноћ.

Мирјана СТЕФАНОВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Пишчева улица је веома бучна. Зашто?

Шта се све дешава у њој?

Каква је ноћ у улици о којој говори писац?

Како се назива улица у којој живиш?

Који објекти красе твоју улицу?

Шта би хтео да се промени у твојој улици?

Задатак

Напиши састав са истим насловом.

SEMAFOR

Čas je crven, čas je žut,
čas je vedar, čas je ljut.

Prvo oko znači STOJ!
Da ne bude posle JOJ!

Drugo oko znači PAZI!
Može nešto da te zgazi.

Treće znači SRETAN PUT!
Ne zameri što sam ljut.

Ivica RORIĆ VANJA

RAZGOVARAJMO O TEKSTU

Kome služi semafor?
Ponovi pravilo o upotrebi
sva tri svetla na semaforu.

→ DOMAĆI ZADATAK

Napiši sastav o događaju koji je
rezultat nepoštovanja semafora.

ИГОРОВ ЦРТЕЖ

Учитељица је обилазила клупе и надносила се над отворене свеске. Код сваког би се задржала, упитала нешто, похвалила ученика или га подсетила на нешто што је заборавио урадити.

Код Игора се задржала нешто дуже. Са великог листа свеске гледао ју је цртеж који није очекивала. Збуњена, покушавала је да преброји све особе приказане на цртежу. “Моја породица” – била је тема задатка.

– Игоре, ово су сигурно сви твоји рођаци? Зар се нисмо договорили да цртежом прикажемо своју ужу породицу?

– Па, нацртао сам. Погледајте...

Учитељица је читала имена испод цртежа: Предраг, Зоран, Марко, Сања, Гога...

– Ко су они? – питала је збуњена.

– То су моја браћа и сестре! Имам седморо браће и пет сестара – спремно је одговорио Игор.

Учитељица се замислила. Добро се сјећа података о свим ученицима. Игор је јединац – сигурна је у то. Насмјешила се и помиловала дјечака.

Сутрадан је Игорова мајка позвана у школу. Дуго се задржала у разговору са учитељицом послѣ наставе.

Игор је чекао у школском ходнику и чудио се: зашто само његова мама?! . . .

Школски дани су летјели све брже и брже. Једног дана Игор је донио бомбоне у школу. Пришао је учитељици и поносно узвикнуо:

– Имаћу брата или сестру! Могу ли да частим другове?

Учионицом се разли радост. Неко од другова рече:

– Нека буде, Игоре, још бар петоро браће или сестара!

Учитељица и Игор загледаше се. Осмијеси им затреперише у очима...

Мирјана КОСТОВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Шта је нацртао Игор у свом цртежу?

Како ти се допада Игор?

Када му се испунила жеља?

Чиме је частио другове у свом разреду?

Од колико чланова је састављена твоја породица?

Прижељкујеш ли неку промену бројног стања у својој поподици? Зашто?

АУ ШТО ЈЕ ШКОЛА ЗГОДНА

Ау што је школа згодна -
лечи лењост и самоћу:
ко да ми је кућа родна,
штета што не ради ноћу!

Кад нисам у својој школи,
мене моја душа боли.
Нема оне дружине
да делимо ужине.

Ау што је школа сјајна:
у клупама пар до пара.
Сваки шапат, свака тајна,
ново пријатељство ствара.

Љубивоје РШУМОВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Песник каже: "Школа лечи лењост и самоћу". Како то она чини?
Шта каже песник у другој строфи ове песме?
Како школа ствара пријатељство?

→ Домаћи задатак

Присети се: Када си и с ким био на одмору. Опиши један интересантан догађај са одмора. Наслов састава дај сам.

ЧАРОБНА КРЕДА

У учионици трећег разреда живела је једна креда.

Креда је била лења.

Креда је била неписмена.

Можда је била само заборављена!

Стајала је тако изнад табле данима и недељама.

Једног дана узе је Цицуљко, стави у џеп и изађе из учионице. Кад је дошао до једног плота, извади креду из џепа и рече јој:

— Ти си чаробна креда. Хајде, нацртај ми нешто!

И креда на плоту нацрта: три различита цвета. Истина, нису мирисали, али нико није рекао да то нису цветови.

Затим је нацртала мачку.

Скупише се деца и почеше да се препиру:

Како се зову цветови?

Да ли је мачка — мачка, пас, овца или теле?

Деца су се дуго препирала и нису могла да се споразумеју.

— Упитаћемо креду! — предложи Цицуљко. — Та креда је чаробна и зацело ће умети да нам каже.

Кад је киша престала, деца поново приђоше плоту. Али, шта виде!

Тамо нема ни цветова, ни мачке.

— Ето, рекао сам вам да је креда чаробна — победоносно повика Цицуљко. — Док смо ми стајали испод стрехе, она је дошла, покупила своје цртеже и отишла.

Деца се погледаше и ништа не рекоше. Поверовали су — чаробна креда је однела своје цртеже да не покисну.

Видое ПОДГОРЕЦ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Писац каже:

“Креда је била лења. Креда је била неписмена.

А можда је била само заборављена”.

Шта ти мислиш?

Шта је Цуцуљко нацртао на плоту?

Око чега су се препирали дечаци?

Шта је предложио Цуцуљко?

Шта се догодило када је киша престала?

Зашто је Цуцуљко мислио да је креда чаробна?

Некад давно, дуга је живјела у врбнику изнад потока, сакривена у густој шуми. У зеленој води огледала је свој бијели образ. Сиви водени талог мргдио се на њу.

Неугледна, каква је била, излазила је из шаша само за вријеме изненадних љетњих пљускова. Пењала би се до облака и спуштала се у воду прије него ови отплове даље, ношени вјетром.

Једног се љетног поподнева занијела у игри са чупавим плавим облаком и заборавила на повратак. Сунце се изненада појавило и загледало се у њу жутим очима, а она је стидљиво поруменила и расула се у седам дивних боја. Облак је занијео од чуда и престао кишити.

Огледала се у потоку и он је, задивљен, престао тећи.

Затим се протегла читавим небом, спустила се и умочила ноге у воду. Блистала је још третунак, а онда се расула ливадом. Хиљаду сјајних капљица заблистало је и претворило се у звијезде цвјетиће. Лептирић испод листа изненађено се осврнуо, умочио крила у жуто и полетио према Сунцу.

Мила ЖЕЉЕЗНАК

Обогати свој речник

шаша – барска биљка

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Ако си видео дугу на небу, испричај какве су њене боје и њен облик.

Када се јавља дуга? Зашто?

У тексту дуга је описана као **биће**. Где се то види у тексту?

Замисли да путујеш путањом дуге.

Испричај шта ћеш видети са ње.

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Према овом тексту, нацртај дугу у свим њеним бојама.

МОЈЕ ЛЕПЕ РЕЧИ

СУНЦЕ, јер доноси дан.

ЦВЕТ, зато што улепшава свет.

ЧОВЕК, јер уме да ради.

ДРУГ, јер ствара другарство.

МАЈКА, зато што се уз њу често нађе бајка.

ЉУБАВ, јер личи на тату и маму, на мене и браћу.

СТАБЛО, јер је кућа за птице.

СПОМЕНИК, зато што увек неког спомиње.

ПТИЦА, јер воли пространство.

ШТАП, али само кад придржава деду.

ХЛЕБ, јер је то најслађи колач.

КЊИГА, јер свашта зна.

ЗВЕЗДА, јер је знак лепоте.

БЕОГРАД је лепа реч, јер је то име мог родног места.

ЛОПТА, зато што је игра.

И ЊИВА, јер је пуна жита.

Драган ЛУКИЋ

РАЗГОВАЈАМО О ТЕКСТУ

Понови оно што је писац рекао о речима: СУНЦЕ, ЦВЕТ, ЧОВЕК, ДРУГ, ЉУБАВ, СТАБЛО, СПОМЕНИК, ПТИЦА, ШТАП, ХЛЕБ, КЊИГА, ЗВЕЗДА, БЕОГРАД, ЛОПТА и ЊИВА.

Задатак

Покушај да овом тексту додаш још неколико лепих речи и да објасниш зашто су оне за тебе лепе.

TATA NA DVA SPRATA

NEDJELJOM JE TATA
SASVIM NOVO LICE,
VODI ME SA SOBOM
NA SVE UTAKMICE.

BRIGA ME ZA IGRU
I ZA REZULTATE,
JA NAJVIŠE VOLIM
TO STO SAM KRAJ TATE!

KAD KRENEMO KUĆI,
KOD IZLAZNIH VRATA,
PODIGNE ME TATA
SEBI IZA VRATA.

TADA SAM VELIKI
I JA I MOJ TATA,
VELIKI SMO KAO
KUĆA NA DVA SPRATA.

Muhidin SARIĆ

RAZGOVARAJMO O PESMI

Koji su to razlozi, koje smatraš, da nedeljom tata ima sasvim novo lice?

Koja je pesnikova želja u drugoj strofi?

Koju sliku zamišljaš za treću strofu?

U završnoj strofi pesme pesnik kaže da su on i njegov tata veliki kao kuća na dva sprata.

U čemu je njihova veličina?

Zadatak

Prepiši dve strofe pisanim slovima latinice.

ЛУЦКАСТА ПЕСМА

Мама,
хтео бих да постанем сребро!

Сине,
бојим се, хладно би ти било!

Мама,
хтео бих да постанем вода!

Сине,
бојим се, хладно би ти било!

Мама,
хтео бих да сам твој ђердан од злата!

Можеш,
склопи ми само руке око врата!

Фредерико ГАРСИЈА ЛОРКА

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Које су дечакове жеље?

Мајка не прихвата прве две синовљеве жеље. Чега се она боји?

Мајка се обрадовала трећој жељи свога сина . Зашто?

Објасни

Како су распоређени стихови у овој песми?

Опиши лик своје мајке .

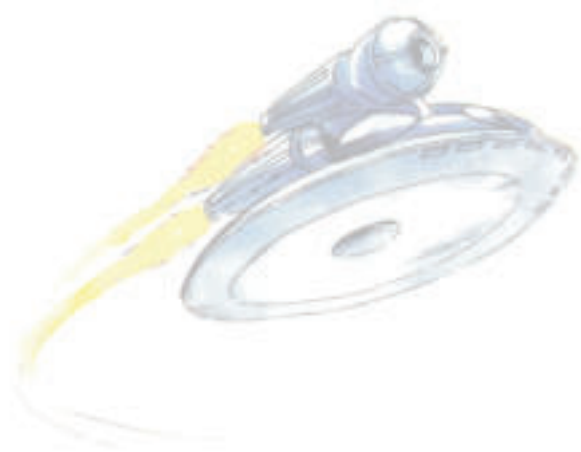
Спољашни изглед је књижевни портрет.

ЗВЕЗДЕ МОГ ДЕТИЊСТВА

ЗВЕЗДЕ МОГ ДЕТИЊСТВА

Две звезде су провиривале кроз лишће јабуке – као да су се чудиле нашој кућици пуној сиротиње.

Гледао сам у њих занесено кроз прозор и махао им, дозивајући их у своју собицу – да продужим свакодневну игру.

Једна звезда је трептала белим цветовима јабуке и као да је везла мој сан, а друга ми је шеретски намигивала – као да је хтела да ме опомене да се не заносим превише.

Нисам скидао очи са њих – гледао сам их чежњиво кроз прозор и бројао колико су пута затрепале ...

Нема лепших звезда на небу од њих - мислио сам бескрајно разнежен.

Никада нисам легао на време. Поскакивао сам по кревету желећи да их домамим, па сам често заборављао и да вечерам. А оне, обе насмејане, скривале су се иза лишћа и цветова високе јабуке, као да су се саопштавале о нечему, али опет би се брзо помањале из свог мирисног скровишта и заносиле ме својим несташним трептањем.

Једног дана јабука се осуши. Лишће увену и опаде, као да га слана покоси. Звездице се више нису могле играти скривалице, па одоше. Где ли су сада? - често сам се питао, али ми то нико није умео рећи.

Ко зна куда су отишле? Ко зна које се дете сада радује тим звездицама мог детињства?

Петко ДОМАЗЕТОВСКИ

Мање познати речи и изрази:

шеретски (шеретлук) – лукавство, подмукло ...

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Кога препознајеш у дечаку са бујном маштом и са жељом да се игра са звездама?

Шта сазнајеш о њему и његовој породици из ове мисли:

“Као да су се чудили нашој кућици пуној сиротиње”?

Шта је он доживљавао када се јабука осушила?

Логичко читање

Логички читати значи читати с разумевањем. Другим речима казано, то би значило схватити и доживети текстове који се читају.

Замисли да си ти онај који је написао текст “Звезде мог детињства”.

Какав значај имају за писце те две звезде које он дуго и занесено посматра?

Шта се десило са звездама када се јабука осушила?

Који је твој одговор на пишчева питања на крају овог текста?

Задатак

I група: Гласно читајте текст “Звезде мог детињства”.

II група: Исти текст читајте у себи.

Пошто прочитате текст у целини, разговарајте о садржини текста.

СВАКО СВОЈУ ЗВЕЗДУ ИМА

Свако своју звезду носи
У осмеху и у коси.

Свако своју звезду има
У очима, у сновима.

Небо, сиђи мало доле,
Кад те деца тако воле.

Свако своју звезду чека,
Да слети, ко тајна нека.

Небо, сиђи, мало доле,
Кад те деца тако воле.

Нек се све на свету плави
Од љубави, од љубави ...

Велимир МИЛОШЕВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

По чему знаш да песма “Свако своју звезду има” одражава наше жеље и снове?

Које жеље желиш да ти се остваре ове школске године?
Шта песник поручује звездама у четвртој целини песме?
Коме се песник обраћа у последњој строфи?

ПЕСМА, СТИХ, СТРОФА

По чему је текст “Свако своју звезду има” другачији од текста “Звезде мог детињства”?

Текст “Свако своју звезду има” је написан у облику стихова. Такви се текстови зову **песме**.

Сваки ред песме зове се **стих**.

Стихови у песмама се групишу у веће или мање целине које представљају заокружене логичке целине.

Низ стихова повезаних у једну мисловну и ритмичку целину зове се **строфа**.

Објасни:

Колико строфа има ова песма? Колико стихова има свака строфа?

TRI DRUGA

Rodoljub je izgubio svoju użinu. Na odmoru su svi jeli, samo je on stajao po strani.

- Zašto ne jedeš? – upita ga Źivko.
- Izgubio sam użinu.
- Źteta – reće Źivko. – Do ručka je još daleko.
- A gde si izgubio użinu? – upita Miša.
- Ne znam – odgovori tiho Rodoljub i okrene se.

Nenad ništa nije pitao. On priđe Rodoljubu, prelomi svoj komad hleba na dva dela i jedan pruţi Rodoljubu.

Valentina OSEJEVA

RAZGOVARAJMO O TEKSTU

Ko je izgubio užinu?

Zašto je Rodoljub na odmoru stajao po strani dok su njegovi drugovi jeli?

Kako su prema Rodoljubu postupili Živko i Žarko?

Ko je prelomio svoj komad hleba na dva dela i jedan pružio Rodoljubu?

● Izražajno čitanje

Izražajno čitanje znači:

- jasno izgovarati reči u rečenici, slogove u reči i glasove u slogovima;
- čitati odmerenom brzinom: ni previše brzo, ali ni previše sporo;
- poštovati interpunkcijske znake;
- posebnu pažnju posvećivati na čitanje dijaloga u tekstovima kao i na intonaciju i dikciju pri izgovoru reči i rečenice;
- Praviti odmore, odnosno pauze pri čitanju

Zadatak

Pokušaj da izražajno pročitaš tekst “Tri druga”.

КАД КАЖЕМ ДРУГ . . .

Кад кажеш ДРУГ,
то ти је као да мешаш
звјездама на небу,
као да гријеш руке
да ти не озебу.

Кад кажеш ДРУГ,
то ти је као да сунцем
напајаш очи,
као да се по теби
сребрило точи.

Кад кажеш ДРУГ,
то ти је као да дијелиш
осмијехе са лица,
као да си
у јату птица.

Никола ВУЈИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Који стихови ове песме су ти најдражи? Зашто?

Ко је твој најбољи друг? Опиши га.

Како се дружите у разреду?

ПОУКА

Другарство се парама не купује.

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Напиши састав о твом најбољем другу. Наслов саставу одреди сам.

НАЈЛЕПША У УЛИЦИ

ДЈЕЧАК: (пјева, као бројалица):

Мала пјегава, као гљива шарена ...

ДЈЕВОЈЧИЦА: Што си такав! Зашто ме увијек задиркујеш?

ДЈЕЧАК: Мала пјегава, бубамара шарена ...

ДЈЕВОЈЧИЦА: (почиње да плаче): Због тебе не смијем изаћи у двориште. Чим те сретнем, одмах почињеш да ми се ругаш.

ДЈЕЧАК: (прилази јој): Зашто плачеш?

ДЈЕВОЈЧИЦА: (љутито): Бјежи од мене! Можеш понекад и неког другог наћи да му се ругаш.

ДЈЕЧАК: Ја ти се не ругам.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Као да сам ја крива што имам пјеге.

ДЈЕЧАК: (тјешећи је): А зашто ти сметају пјеге?

ДЈЕВОЈЧИЦА: (престаје да плаче) Зато што сам због њих ружна.

ДЈЕЧАК: Ко каже да си ружна.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Па ето, ти.

ДЈЕЧАК: Ја ти то нисам никад рекао.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Сада, лажеш. Знаш добро да ми се увијек ругаш.

ДЈЕЧАК: Није тачно да ти се ругам. Ја ти само пјевам.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Пјеваш?!

ДЈЕЧАК: Наравно . . . Баш због тих пјега ти си најлепша дјевојчица у нашој улици.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Ха - ха - ха! Најлепша?! Да сам најлепша, не би ти пјевао ругалице о мојим пјегама.

ДЈЕЧАК: (замуцкујући): Нису то ругалице. То су пјесме . . . Ти си стварно најлепша у нашој улици.

ДЈЕВОЈЧИЦА: Кад је тако, зашто ми то раније ниси рекао?

ДЈЕЧАК: Рекао сам ти сто пута кроз пјесму.

ДЈЕВОЈЧИЦА: (збуњено): Сада и измишљаш. Да тако мислиш, рекао би ми то нормално, а не кроз ругалицу.

ДЈЕЧАК: Нисам ти могао рећи, јер се стидим ... Ето, и сада се стидим и ... и ... и ... морам бјежати (бјежи).

ДЈЕВОЈЧИЦА: (потрча за њим): Чекај, заједно ћемо ...

(Завјеса)

Ранко ПАВЛОВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Која два лика воде разговор у овом тексту?

Коју је песму певао дечак?

Зашто је девојчица заплакала кад је чула ту песму?

Да ли се дечак уистину ругао девојчици због пеге? Како је прихватила његове речи да она није ружна?

Како је девојчица реаговала кад је дечак рекао да је најлепша у улици?

Зашто је дечак почео да бежи?

Драмско читање

По чему се овај текст разликује од басне, бајке, приповетке?

Текст “Најлепша у улици” је написана да се чита по улогама.

Упамти

Текстови који су намењени за читање по улогама зову се **драмски текстови**.

Драмски текстови траже драмско читање, а драмско читање је читање по улогама.

Успешно је оно драмско читање које се одликује имитирањем говора ликова у тексту.

Задатак

Овај драмски текст читај по улогама. Један од ученика нека чита дечакове речи, а једна ученица речи девојчице.

Исти текст можете припремити и за наступ на приредби поводом неке свечаности у школи.

ДЈЕЦА РАСТУ

Дјеца виде кров и ласту
па пожуре да порасту.

Расту брзо попут вјетра,
попут цвијета, попут трава . . .
На дан по три милиметра
измигоље из рукава!

Деца виде ноћ звездасту,
па појуре да порасту.

Расту како перје птици,
попут жеља и балона . . .
По два педља у седмици
израсту из панталона!

Дјеца виде жир на храсту,
па пожуре да порасту.

Расту попут витких грана,
попут гљива послје кише.
Тихо, ко цвет јоргована,
а понекад и још тише . . .

Шимо ЕШИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Који ти се стихови песме највише допадају?

Читајте појединачно сваку строфу и разговарајте о прочитаноме.

Колико строфа има песма?

Које строфе имају по два, а које по четири стиха?

ЗА СВУ ДЕЦУ СВЕТА

*

Сва деца света – бела, црна и жута, сиромашна и богата, девојчице и дечаци – имају подједнако право на љубав, разумевање и хлеб; право да живе са мамом и татом, право да се друже и воле.

* *

Одрасли су дужни да штите децу и омогуће им да расту у условима слободе и достојанства. Они не смеју бити немарни и зли према деци.

* * *

Сва деца света имају право да се школују и развијају своје способности.

* * * *

Сва деца света имају право на игру, радост и песму.

* * * * *

Сва деца света имају право да буду срећна.

(Према Декларацији Уједињених нација о правима детета)

ПРИЧА О ДЕЧАКУ И МЕСЕЦУ

Једном је Месец сишао на Земљу. Лепо, као човек, силази он низ сребрне лествице. Ноге му у сјајним чизмама. Гази, а чизме звецкају и сијају потпетицама као дукатима. Силази он тако, а свет поустајао, гледа и чуди се:

– Гле, Месец! Па и руке има. Ко би рекао да је то наочит момак!

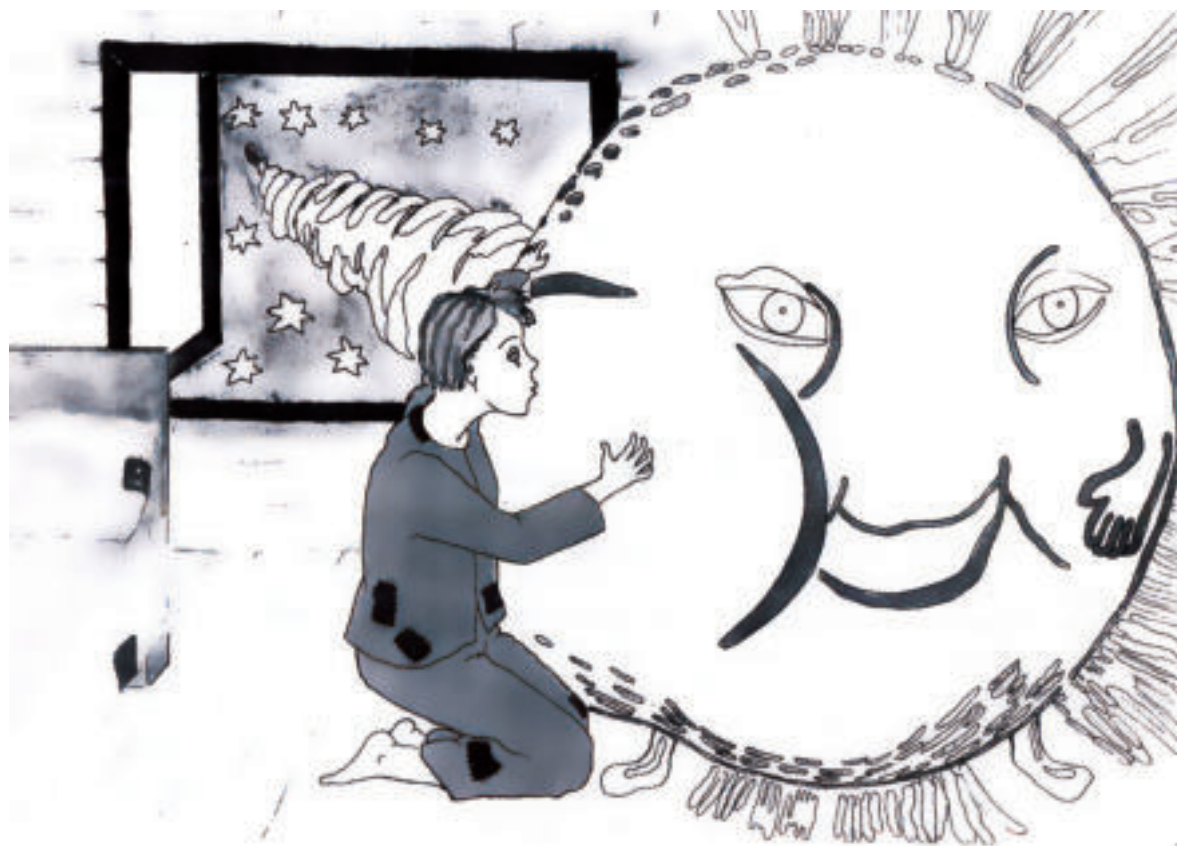
У селу само један човек није изишао да види ово чудо. Беше то познати тврдица, надалеко чувен по својој пакости. Имао је дућан и велику земљу. Свога слугу, малог Радојицу, нагонио је да ради најтеже послове. А када дође време вечери, терао би га да пије много воде, па дете после не би окусило ништо од јела. Вода би му напунила стомак да у њега више не би могао стати ни залагај хлеба.

Кришом би по ноћи Радојица узимао свећу и горе, на тавану, у својој собици читао књиге. Беше паметно момче. Волео је науку, али га тврдица ухвати и истуче. А онда, дрхтећи од љутине, рече:

– Ето ти Месеца, па нек ти он светли. Не дам ја своју свећу. И онако те цаба храним Још ми и штету правиш ...

Радојица, тужан и уплакан, узео је књигу и сео поред прозора. Месец је сијао, али његов сјај беше слаб. Узалуд је дечак ширио очи. Једва је разликовао слова. Заболеше га очи и он остави књигу.

– Ех, мој Месече – пожали се Радојица гледајући у небо – што ниси Сунце, па да осветлиш ову моју собицу. Лепо бих могао читати. И све бих књиге, колико их год има на свету, прочитао. Нашао бих тако и ону најмудрију књигу у којој пише како се беда на земљи сатире.

Спава газда тврдица. Спава мали Радојица. Не слуте да Месец силази низ сребрне степенице. А он лако, са последње пречке, скочи на земљу, дохвати се пута и, сипајући око себе јарку светлост, упути се баш тврдициној кући.

Закуцао је на врата. Тврдица, који је имао лак сан, јер се плашио за свој новац, бојао се да га неко не покраде, одмах се пробудио и отворио једно око.

— Ко си ти и шта тражиш? - питао је трљајући очи које му заблесну месечева светлост.

— Ја сам Месец и, ево дођох да посветлим малом Радојици да може читати књиге.

Тврдица зашкргута зубима од пакости и мржње.

— Нећеш! — викну, и још боље затвори врата.

Насмеја се Месец, јер њему нису потребна врата. Поче да се смањује. Одједном поста сјајна лопта која се вину до крова и уђе кроз отворен прозор у собу малог Радојице. У соби се окачи о један клин на зиду. Заљуља се мало, као фењер на ветру. А онда звизну и пробуди дечака.

— Ево ме, дошао сам — рече Месец. — Сад можеш спокојно да читаш.

Обрадова се мали Радојица. Хтео је да поскочи и да га пољуби, али се плашио да не опржи усне.

— Можеш ме слободно пољубити — рече разнежени Месец. — Нисам ја врео као што је Сунце. Ево! — и начини прави правцати образ, који мало напући и пружи. Радојица га, сав срећан, пољуби.

Од тада је сваке ноћи сијала дечакова собица. Радојица је читао, а Месец би му понекад причао о својим путовањима. И начитан је био Месец. Нема књиге у које он није завирио. Давао је савете дечаку. А некад би га строго испитивао. И дечак је напредовао у наукама. Ускоро се по својој науци рашчуо по широком свету.

Тврдица прецрче од пакости. А мали Радојица, прочитавши и ону најмудрију књигу, крену по свет да сатире беду. Месец га није напустио. Кад су мрачне ноћи, он жури, пробија облаке, хита да стигне и осветли пут свом пријатељу, који је одавно нарастао и није више дечак.

Ето, испричах. Али, да сте чули моју мајку кад она то прича! Тако лепо нико на свету не прича. Ви бисте је пажљиво слушали и никад причу не бисте заборавили.

Тако лепо прича моја мати.

Бранко В. РАДИЧЕВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Већ од прве реченице овог текста сазнајемо да је писац Месецу приписао људске особине: он хода, има и ноге и руке, говори ...

Размисли: Зашто се писац на то одлучио?

Што је истинито, а што измишљено у овој причи?

Зашто Радојица слугује код газде и његове жене?

Како се они односе према Радојици?

Главни и споредни ликови у тексту

У бајкама, баснама у приповеткама и драмским текстовима носиоци радње су ликови који могу бити **главни** и **споредни**.

Кад се једам лик посматра са различитих становишта, односно када се посматрају његове физичке и карактерне особине са циљем да се стекне целокупна слика о њему, онда је реч о литературном лику.

Такви су ликови Радојице и газде код кога служи у тексту “ Прича о дечаку и месецу”.

Како би описао лик Радојице, а како лик тврдице?

Докажи примерима из текста да је газда, код кога је слуговао Радојица, заслужио да га људи називају тврдицом.

Које особине поседује:

- Радојица, а које

- тврдица?

Чије поступке осуђујеш? Зашто?

Вежбе за изражавање

Опиши особине тврдице.

ИЗГУБЉЕНО ЈУТРО

Осам сати увече.

- Лези, мала Лено! Сутра ће ти бити тешко да устанеш.
- Нећу! Гледам телевизију.

Девет сати увече:

- Лези, мала Лено! Сутра ће ти бити тешко да устанеш.

Ленине очи муче се да остану отворене.

- Нећу. Ја нисам мала, већ велика.

Слике на телевизору су мутне у Лениним очима. Она их не разазнаје.

Касно ноћу оне се стапају у мраку и Лена више ништа не види ...

Шест часова ујутру:

– Кукуруку—у—у! Дан се рађа! Време је за устајање — е—е ! — оглашава се ранобудни певац.

Црвена коса сунца провирује иза брда и златом прелива небо:

- Добро јутро!

“Лепо јутро” – помишља свако и почиње дан неким послом.

Лена о томе ништа не зна. Спава као да је поноћ.

– Цвр – цвр – цвр – кроз прозор поздравља Лену птица певачица. –

Румено, златно јутро! Устани, Лено, да видиш!

– М – м – м – мрмља Лена у полусну и окреће се на другу страну.

Сунце се диже ка небу два корака изнад брда.

Лена је ово јутро изгубила заувек. Остала је сиромашнија за једно лепо, росно јутро.

Даринка ЈАНУШЕВА

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зашто овај текст има наслов “Изгубљено јутро”?

Ко је главна личност у тексту?

Како схваташ мисао “Лена је остала сиромашнија за једно лепо, росно јутро”?

Вежбе за изражавање

Причај усмено: Мој изгубљени дан

ПРИЧА У СЛИКАМА

Задатак

Састави причу према датим сликама!

НАЈДРАЖА ИГРАЧКА

Ушла учитељица у разред, оставила дневник, па каже:

– Данас ћемо причати о нечему што ви највише волите – о вашим играчкама.

– Ја највише волим фудбал, зато што он окупи моје најбоље другове. Чим чују како лупкам, одмах дотрче – рекао Небојша.

– А ја највише волим лутке, јер кад имам лутку, могу и ја неке да будем учитељица – казала Тања.

– Ја највише волим бицикл, зато што, кад идем код баке и деке у госте, њиме могу да пожури – рекао Бранко.

И све друге девојчице су рекле како највише воле лутке и крпице, а сви дечаци прогласили су за најлепше играчке бицикле и остале стварчице “ за мушкарце “. Само Горан ништа није рекао.

– Зар ти, Горане, не волиш ниједну играчку? – пита учитељица.

Устао Горан, гледа у под и каже:

– И ја највише волим лутке!

Сви су се гласно насмејали, и девојчице и дечаци. Једино учитељици није било смешно. Пришла је Горану, помиловала га по коси и упитала:

– Хоћеш ли да нам кажеш зашто највише волиш лутке?

А Горан каже:

– Ја имам сестрицу која је већ дуго болесна. Она воли лутке, па због ње..

Сви су престали да се смеју.

Сутрадан је Горан у својој клупи нашао три нове лепе лутке. А на цедуљи је писало: ГОРАНОВОЈ СЕСТРИЦИ ОД ЊЕГОВИХ ДРУГОВА ИЗ ОДЕЉЕЊА!

Будимир НЕШИЋ

РАЗГОВОР

Које су играчке биле најдраже ђацима?

Која је твоја најдража играчка?

Упореди лопту са лутком.

Деле ли се играчке на мушке и женске играчке?

Шта мислите о последњем делу текста?

→ Домаћи задатак

Нацртај твоју најдражу играчку.

Вежбе за изражавање

Писмено опиши играчку коју си нацртао.

БРЗО УЧЕЊЕ

Десетак жена и мушкараца, једно за другим, чекали су у реду да купе млеко. Продавница још није била отворена.

Један дечак, чим је дошао, стао је испред свих, до врата.

Сви су га погледали, али му нико ништа није рекао.

– Леба ти, Алекса, кад си био млад, да ли су те добро служиле очи? - упитао је један од најстаријих људи поред њега, који није носио наочаре.

– Право да ти кажем, добро су ме служиле – одговорио му је Алекса.

– Е, мене нису служиле добро! – још гласније је рекао човек.

– Како бре?! Па ти још увек не носиш наочаре! - зачудио се Алекса. - А како си приметио да те не служе?

– Ја нисам приметио – други су приметили! – човек је све заинтересовао причом о својим очима. – Једном. Као дете, послали су ме да купим коре за питу и одмах сам стао до врата радње. Било је то уочи неког великог празника, па је био ред. “А, бре, дете, да ти нису болесне очи?” -”упита ме једна жена иза мене.” Не, рекох јој, ништа ми није. Видим добро очима”. “Како није ништа твојим очима, када се види да те не служе добро? Да су те добро служиле, видео би ред који смо направили испред радње. Да нас избројиш – петнаесторо нас је. А ти – туп, све си нас прескочио и стао испред врата!” – изгрди ме жена.

– Е, лепо ти је рекла! – гласно се насмејао Алекса.

Насмејали су се и остали.

Само се дечак није насмејао, већ се полако – полако, натрашке, вратио на крај реда.

Бошко СМАЋОСКИ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Како је поступио дечак о коме је реч у овој причи?

Шта мислиш о његовом поступку?

Какву је причу започео један од најстаријих људи који су чекали у реду?

Зашто је испричао ту причу?

После завршетка његове приче, сви су се смејали, само се дечак није смејао. Зашто?

Шта је, према старчевом причању, учинио дечак?

Објасни

Зашто се дечак вратио на крај реда?

ИЗВЕШТАЈ

Сви ми у животу доживљавамо многе ствари.

Неке од њих брзо заборављамо, а друге дуго памтимо.

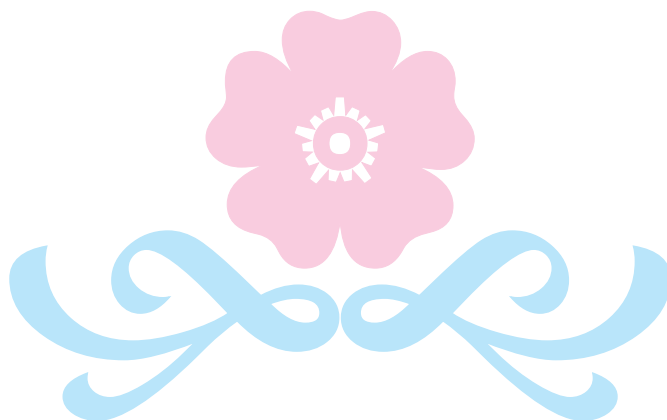
О многим догађајима сазнајемо из нечије приче, али се исти, најчешће, дешавају у нашем присуству.

Покушај да се сетиш једног интересантног догађаја који си доживео или о коме си слушао. Припреми извештај.

Упамти

Извештавање је кратко усмено или писмено изражавање преко кога се јавност упознаје са одвијањем неког догађаја.

Извештавање мора да садржи одговоре на следећа питања: **ко, где, када, шта и како?**

ВЕЛИКО КОЛО

Заиграћемо коло велико,
велико коло све деца света —
пружајмо руке да никад нико
у томе не може да нас омета!

Изна нас сунце сијаће сјајно,
по целој земљи светлост разнеће
наше ће коло бити бескрајно
и то нам нико спречити неће.

Дођите зато, другови наши,
— позиве данас свима делим —
далека возња нек вас не плаши,
дођите, мали пријатељи! ...

Воја ЦАРИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Ко ће заиграти велико коло?
Какво ће то коло бити?
Кога песник позива у коло?

Вежбе за изражавање

У последњој строфи ове песме песник упућује позивницу свима да дођу у коло.

Позивнице можемо упућивати усмено и у писменом облику.

ПОЗИВНИЦА

Позивница као облик изражавања има за циљ да информише некога о некој манифестацији (прослави, изложби, састанку, литературном читању ...) и позове да га својим присуством удостоји манифестацију.

Образац

ПОЗИВНИЦА

Управа и ученици Основне школе “Св. Кирил и Меродије” с. Кучевиште - Скопље позивају Вас да присуствујете прослави организованој у част словенских просветитеља Кирила и Методија.

Прослава ће се одржати у простиријама школе 23. маја ове године са почетком у 17 часова

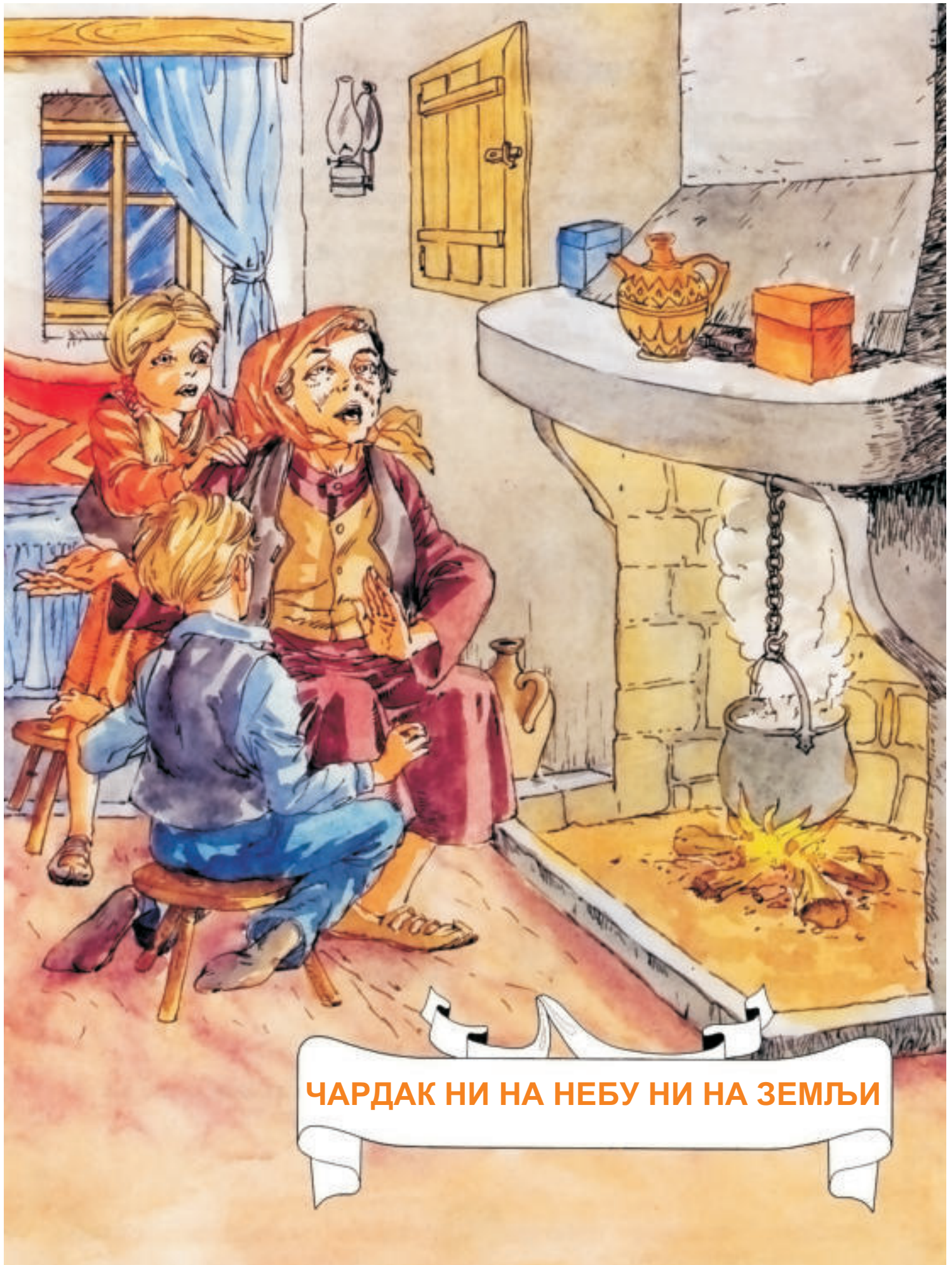
ОШ “Кирил и Методија”
с. Кучевиште - Скопље

Напиши позивницу којом ћеш позвати своје другове да присуствују твом рођендану.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

– Данас нам је учитељица читала једну чаробну приповјест – рекао је Данило гледајући кроз прозор са шестогата у мутно јесење небо.

– Нека страшна прича, сигурно – рекла је одсутно Сунчица.

– Ох, не толико страшна колико неразумљива – рече дјечак.

– Како? – прекинула је дјевојчица рачунање.

– Ето, тако! – затрепере дјечакове плаве зенице.

– Како се зове прича? – радознано упита Сунчица.

– Ма, није важно. Пиши. Бриши и рачунај, ионако ми не можеш помоћи – рече помало сјетно Данило.

– Прекинуо си ме, драги мој млађани брате, у пола задаће и сад ми нећеш рећи у чему је ствар – бунио се дјевојчин овлажени носић.

– Но, ако баш желиш знати, приповијетка се зове “Чардак ни на небу ни на земљи” – изјасни се Данило и поглед му с облака крене доље ка игралишту пред солитером.

– Знаш ту причу – похвали се Сунчица.

– Знаш? – отпухну мали љубоморко.

– Читала сам је у књизи коју ми је тата купио за рођендан – рече дјевојчица похваливши се румених усница.

– И теби је у тој причи све јасно... – уздахну дјечак.

– Хоћеш ли да нађем ту књигу? – трудила се сестра.

– Не треба – хукну помало зловољно дјечаково срце.

– У реду. А сада ме пусти да у миру довршим задаћу – рече Сунчица.

– Чекај. Не мораш ми читати ту причу о змају и отетој дјевојци – отпири Данило.

– Па што онда желиш? – упита румена усница.

– Објасни ми како то чардак може да буде нити на небу нити на земљи. Па није то хеликоптер да може лебдјети у зраку – чудило се малишан.

Сунчица се достојанствено смјешкала ријечима збуњеног дјечарца, а онда изненада предложи:

– Брзо у ходник!

– Зашто? – зачудио се мали запиткивач.

Већ су били на стубишту.

– Уђимо у лифт – рече Сунчица и, када се заклопише иза њих стаклена врата, њен прстић притисне дугме и дизало крене тихо зујећи ка приземљу.

– Шта заправо хоћеш? – бунио се дјечак.

– Да ти појасним причу – одврати малецка.

Не чекајући да лифт додирне приземље, негде између трећег и другог ката, Сунчица пипне дугмић са ознаком СТОП и лифт се заустави.

- Шта то радиш? – зашишти уплашено Данило.
- Како рекох, појашњавам твоју причу. Видиш, нисмо ни на нашем кату ни у приземљу, зар не?! – одврати Сунчица.
- Да... – збунио се брат.
- Ето, то је и решење твоје приче. Нити смо горе нити доље – рече мудрица. Јели ти сада јасна прича о чардаку ни на небу ни на земљи?
- Сасвим. Али ово, ипак, није чардак! – рече Данило.
- Па, није ни прича! – закључи Сунчица.
- Свеједно. Рећи ћу тати да нам баш такву напише – рече задовољно дјечак.

Душко МАПИЧИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зашто служи лифт?

Ко живи у згради са лифтом?

Како треба да се односиш приликом употребе лифта? Зашто?

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

У овој причи учествују три лица: Данило, Сунчица и аутор.

Прочитај причу, а затим оловком напиши слова Д, С и А испред делова текста који изговарају: Данило, Сунчица и аутор.

Читајте причу по улогама.

Испричај својим речима причу и изврши неке своје измене и допуне.

Мање познате речи

чардак – дворац, а и тераса

стубиште – степениште

лифт – дизалица за људе и терет у вишеспратним зградама

РАЗМАЖЕНКА

Стара веверица је била брижљива мајка. Оставила беше богату зимницу у дубокој рупи букве – за себе и за своје две кћери.

Старија кћер је помагала мајци у свим пословима, а млађа – Разуменка – волела је да се игра по цео дан скачући с гране на грану. А кад се уморна врати кући, постајала је несносна за укућане – због своје размажености.

– Драга моја, где си до сада? Чекали смо те за ручак и прегладнели смо. Хајде, опери руке и седи да једеш! Направила сам укусне орахове сармице...

- Нећу–у! – незадовољно она одгурну тањир.
- Зашто мила? Твоја сека каже да су веома укусне!
- Дај ми нешто друго!
- Узми из оставе кифлице са лешником!
- Ох, зар ћу јести кифле?

Замисли се мајка. Шта да ради са својим размаженим и хировитим дететом?

- Мама, зашто се бринеш? – пита је Репанка.
- Мислим, мислим, али ништа да смислим. Шта да радим са Размаженком? Никако да јој угодим. Она ништа не једе.

Репанки је постало тешко. “Чиме смо је размазили, тиме треба и да је лечимо” – помисли она. И шапну нешто мајци на уво.

Мајка заврте главом забринута.

– Мама, нећу да једем ову чорбицу! – опет се нећкала Размаженка када су увече сели да вечерају.

– Ко те нуди да једеш?! – са муком изговори стара веверица.

Размаженка се изненади мајчином одговору, наљути се, окрену леђа и изађе напоље.

Следећег дана опет се понови исто. Тек трећег дана навече, прегладнела и клонула, Размаженка стидљиво обрати се мајци:

– Мама, дај ми жир . . . и со!

Мајка се осмехну и са одобравањем погледа мудру Репанку.

Народна приповетка

Мање познате речи и изрази:

хировитост – ћудљиво, прохтевно

жир – плод храста

СЛАВУЈАК

Лепо пева славујак
у зеленој шумици,
на тананој гранчици.
Отуд иду три ловца
да стрељају славуја.
Он се њима молио:
“Немојте ме стрељати,
ја ћу вама певати
у зеленој баштици,
на руменој ружици”.
Ухватише три ловца
и однеше славуја.
Метнуше га у дворе
да им драге весели.
Неће славуј да пева,
него хоће да јада.
Однеше га три ловца
и пустише у луге.
Стаде славуј певати:
“Тешко другу без друга
и славују без луга”.

Народна песма

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Док је био у зеленој шумици, славујак је певао лепу и веселу песму.
Ко је учинио да умукне његов глас?
Зашто славуј није певао у ловчевим дворима?
Објасни својим речима мисао исказану у последња два стиха.

ГОВОРНА ВЕЖБА

Како је могуће друкчије именовати речи:
славујак
шумица
баштица
двор
јад
луг
друг

ПОСЛОВИЦЕ

*Знање је право имање.
Без муке нема науке.*

Ко ради не боји се глади.

Договор кућу гради

Пријатељ се у муци познаје.

Тешко дому у ком слоге нема.

Ако коза лаже, не лаже рог.

Дрво се на дрво наслања, а човек се на човека.

На муци се познају јунаци.

Испеци па реци.

Тешко другу без друга и славују без луга.

Човек без слободе као риба без воде.

Пословице су кратке и сажете изреке у којима је преточена животна истина и животно искуство.

Пословицама се истичу човекове особине, човекове врлине и мане с циљем да поуче како да се владамо и понашамо у животу: оно што је добро и племенито да прихватимо и негујемо, а оно што не ваља да осуђујемо и отуђујемо.

ЗАГОНЕТКЕ

Видео сам клупко без конца,
а на њему игле ишле, ишле
и кући стигле.

Кућица у горици
на једној ножици.

Четири брата
под једним широм.

Имам реп врло дуг
мален сам ко тачка
Волим много сланину,

Цео дан иде,
а никуд не стиже.

Кад путујем имам реп. Што
год идем даље, мога репа
све је мање.

Увек преде
а конач му се
нигде не види.

Нема главе ни језика
а све људе поучава.

Загонетке су кратке народне умотворине у којима је вешто сакривено право значење које треба одгонетнути.

Загонетке су игре речима. Загонетање и одгонетање је права забава, али да би се одгонетнуло оно што је загонетнуто, треба бити досетљив, маштовит.

По чему се пословице и загонетке разликују од осталих видова текстова: од песме, приче, бајке, басне, приповетке? ...

НАСРАДИН- ХОЏА И ЊЕГОВА КРАВА

1. Насрадин – хоџа имао краву која није њему ваљала. Једном му рече жена да одведе краву на пијацу и да је прода.

Када је хоџа довео краву на пијацу, почне викати колико му грло држи:

– Ова крaва не ваља ништа. Неће на вријеме да се тели, а када се отели, не може ни једно теле да отхрани. Млијека даје сасвим мало.

Тако је Насрадин – хоџа кудио своју краву што је више могао.

Када је свијет чуо шта Насрадин – хоџа виче, нико ни да погледа краву.

Уто Насрадин – хоџи приђе један његов комшија и пришапне му у ухо:

2. – Што тако вичеш на краву? Дај ти њу мени па да идиш како се продаје, а ти се сакриј и не излази, да не познаду да је то твоја крaва.

Насрадин – хоџа даде му краву и сакрије се. Његов комшија стаде водити краву и викати:

– Ево добре краве! Тели се кад је млијеко најскупље! Даје и по пет ока млијека!

3. Тад однекле избије Насрадин – хоџа па повиче:

– Па, кад је она тако добра, нећу је ни продавати!

Узме краву од комшије и одведе је кући.

Народна прича

Мање познате речи и изрази

кудити - износити лоше особине некога или нечега; говорити ружно, оговарати
пазар - пијаца

ЛИСИЦА И ЈАРАЦ

Лисица паде у бунар, па је била принуђена да чека не знајући како да изађе. Кад јарац, нагнан жеђу, дође до истог бунара и опази лисицу, стаде је испитивати да ли је вода добра. Скривајући своју невољу, она поче хвалити воду говорећи да је добра, подстичући га да сиђе. Он сиђе, јер је био жедан, а кад је угасио жеђ, стаде с лисицом премишљати како да изиђу из бунара. Лисица рече да је измислила нешто корисно за спас обоје:

- Упри предње ноге о зид и примакни рогове, па кад се ја попнем горе преко твојих леђа, извући ћу и тебе. Јарац пристане, она скочи на његова плећа, стане на његове рогове, искочи из бунара и почне се удаљавати. Кад је јарац прекори што крши обећање, она рекне:

- Драговићу мој, да си имао толико памети колико длака на бради, ти не би сишао у бунар пре него што размислиш како ћеш изићи.

Народна басна

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зашто је лисица мамила јарца да сиђе у бунар?
На основу чега извлачиш закључак да је лисица врло мудра и зла?
Како је представљен јарац?
У ком делу текста се лисица руга јарцу?
Која је порука овог текста?

Хронолошки ред догађаја у басни “Лисица и јарац”

У баснама, бајкама и драмским текстовима догађаји теку утврђеним, хронолошким редом.

Догађаји у овом тексту теку овим редом:

1. Лисица је пала у бунар.
2. Ожеднели јарац долази до бунара и види лисицу у бунару.
3. Лисица га подстиче да уђе у бунар.
4. Јарац и лисица су у бунару.
5. Лисица предлаже план како да изађу из бунара.
6. Лисица је спашена и руга се јарцу.

Мање познате речи и изрази:

хронолошки – причање догађаја по реду којим су се збили.

СВИТАЦ ТРАЖИ ПРИЈАТЕЉА

Једне летње вечери излете свитац из траве, подиже свој плавичасти фењер и поче да лети тамо – амо.

- Шта ли то тражи?
- Пријатеља он тражи!

Јер сви имају понеког, имају много пријатеља, а он ниједног јединог. А каква је срећа имати пријатеља и игарти се с њим! Тако је пожелео да и он има бар једног пријатеља и пође да га потражи.

Летео је, тако, летео кад чу у трави неко шуштање. Издиже фењер да погледа шта је и спази скакавца како узбуђено жури некуд.

- Скакавчићу, скакавчићу – позове га свитац.
- Шта хоћеш? – одазва се свитац.
- Желиш ли да ми постанеш прајатељ?
- Желим.
- Е, па онда хајде да се играмо – обрадова се свитац.

– Добро – сагласи се скакавац – али мало касније, морам да потражим свог братића. Врло је несташан. Негде се изгубио, а већ је мрак. Још се није вратио кући па је мајка врло забринута. Послала ме је да га пронађем. Ти си дошао у прави час. Хајде, осветли ми пут и помози да га пронађем.

– Е, не могу да ти светлим – одговори свитац – морам да идем да тражим пријатеља.

Дижући свој плавичасти фењерчић свитац одлете даље.

Опет је летео тако околу кад чу у трави неки шум. Подиже фењер да види шта је то, кад угледа једног мрва који је грабио напред, носећи велики товар.

- Хеј, ти! – позва га свитац.

Мрав се одазва.

- Хоћеш ли да ми будеш пријатељ?
- Хоћу – одговори мрав.
- Онда пођи са мном да се играмо.

– Добро – сагласи се мрав – само чекај да однесем кући овај товар. Баш си добро дошао јер сам залутао. Хајде, помози ми да пронађем пут.

Али свитац рече:

- Не могу да ти помогнем, јер морам да тражим пријатеља.

Са тим речима подиже свој фењерчић – и оде даље.

Једне летње вечери свитац је опет летео тамо – амо са својим уздигнутим плавичастим фењерчићем.

Шта ли то он опет тражи?

- Још тражи пријатеља.
- Па зар га већ није нашао?
- Није.

Драга децо, ви сви знате како се може стећи пријатељ. Научите и свица, јер он стално лети унаоколо тржећи га.

Како је само уморан!

Сун ЈУ ЂУН

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Ко је главни лик у овом тексту?
Која су два споредна лика?
Шта замераш главном лику?
Куда је кренуо свитац? С каквим циљем?
Шта су одговорили свицу:

- скакавац,
- мрав?

Зашто није могао да нађе пријатеља?

Задатак

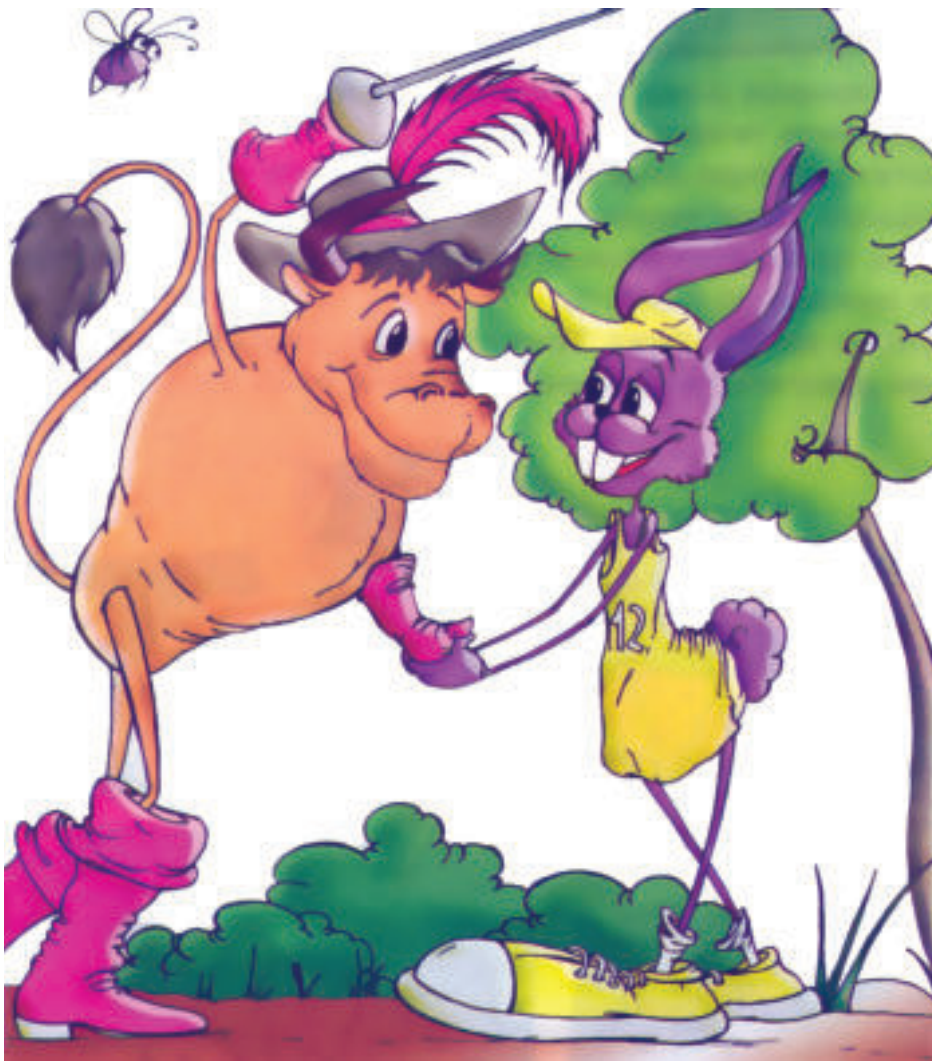
Одреди хронолошки ред догађаја у тексту.
Издвој садржајне целине и састави план текста.

Мање познате речи и изрази:

фењер – ручна светиљка на гас;
светиљка

БИК И ЗЕЦ

Спази бик зеца где као стрела бежи преко поља, па му позавиде на брзини. Кад се јадном састадоше, рече му:

— Благо теби кад си тако брз! Ти можеш да умакнеш и најопаснијем непријатељу. Ништа у животу не бих више желео него да сам и ја тако брз. Тада бих могао да побегнем од сваког непријатеља.

Насмеја се зец, чувши бика, па ће му рећи:

— Луда је твоја жеља, пријатељу! Дао бих ја радо своју брзину за твоје оштре и снажне рогове. Боље је поносито се борити с непријатељем него целог века срамно пред њим бежати.

Народна басна

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Чему је бик позавидео зецу?
Шта му је рекао?
Шта је зец одговорио бику?
Која је порука ове приче?

Вежба за изражавање

Писмено препричај причу.

ТРИ ЛОВЦА

Била три ловца. Двојица су имали оружје, а трећи је био без пушке.

Прођу они једном у лов и растерају три зеца. Два зеца утекоше, а трећег нису убили. Онога што нису убили узму и понесоше кући.

Дођу пред једну кућу која није имала ни зидова, ни темеље, ни крова. Позову домаћина који није био ту и рекоше:

— Дај нам лонац да скувамо зеца!

Домаћин рече:

— Имам три лонца. Два су разбијене, а треће нема дна.

— Баш добро! — рекоше ловци.

Узму онај лонац што није имао дна и у њему скувају зеца којег нису убили. Слатко се наједу и оду.

Народна прича

Задатак

Гласно прочитај причу неколико пута, а затим је препричај.

Објасни

Што није у реду?

ДЕДА И РЕПА

Посејао деда репу. Израсла репа велика, превелика. Стаде деда да чупа репу из земље – повуци, потегни, ишчупати не може.

Позове деда у помоћ бабу. Баба за деду, деда за репу - повуци, потегни, ишчупати не могу.

Позове баба у помоћ децу ...

Писмено изражавање

Сигурно знаш причу “Деда и репа”.

Овде је дат само њен почетак. Продужи причу до краја.

КРАЉЕВИЋ МАРКО

Три дана је јахао Краљевић Марко коња свога крилатога Шарца гором густом, високом, зеленом. Три дана је јахао, а воду није нашао. Жељан да попије хладне воде и свог Шарца да напоји, стаде гори гневан говорити:

— Ој ти, горо, пуста остала, корење ти пожар изгорео, а лишће ти слана опрљила, зашто немаш једну капљу воде?

Гора гране пови, ветром одговори:

— Силни Марко, гора није крива! Гора има до девет извора, али их је Вела — вила затворила. Крени коњем све на десну страну. Највишу ти кад угледаш јелу, врхови јој злато позлаћено, лишће њено сребро посребљено. Крај ње ћеш наћи ти вилински извор!

Јаше коња Марко кроз планину. Окреће га све на десну страну. Кад он јелу највишу угледа, врх јој круне злато позлаћено, лишће њено сребро посребљено. А под јелом извор воде хладне, затворен је гвозденим вратима и закључан сребљеним катанцима.

Сјаха Марко с коња свога Шарца, па замахну тешким буздованом. Разби јунак та гвоздена врата, ослободи хладну бистру воду.

Наклони се Марко над извором. Жедно пије не дижући главу. Десном руком узде коња држи и крај себе Шарца свога поји.

Тад долете Вела, красна вила, из зелене високе планине, па на Марку руке она склопи, узе њему оба црна ока, коњу узде три пута прекрсти и завеза брза крила њему.

Слепи Марко умилно је моли:

— Мила вило, одвежи ми очи, а мом Шарцу — јака, брза крила. Довека ћеш мени посестрима бити!

Превари се Вела, лепа вила, дугокоса, али кратког ума, па одвеза Марку очи црне и развеза коњу брза крила.

Тада скочи силни јунак Марко па ухвати Велу бајну вилу за те дуге вилинске јој косе. Девет пута укруг је окрену, наби је у земљу до колена, привеза је гвозденим синциром уза седло коња свога Шарца, па свој тежак буздован издигну и јуначким довикну јој гласом:

– Покажи ми девет кладенаца! Откључај им сребрне катанце!

Вила стаде тад Марка да моли:

– Пустите мене, Краљевићу Марко, казаћу ти за три тајне биљке: једна биљка – да порода имаш, друга биљка – да новаца стекнеш, трећа биљка – да те од зла чува.

А Марко јој љутито одговори:

– Покажи ми девет кладенаца! Откључај им сребрне катанце!

Нато Марко полете на коњу, на синциру вуче Велу вилу. Прелетели до девет планина, пронашли су девет кладенаца, откључали сребрне катанце, отворили гвоздене капије.

Потекло је свих девет извора, постало је девет бистрих река, напојиле девет сувих поља. Порасли су плодови и биљке. Род родиле и њиве и стабла.

Македонска народна бајка
(Уметнички обрадио: Душко Наневски,
с македонског превела: Бранка Кубеш)

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Краљевић Марко је био велики борац против тешког турског ропства, заштитник сиротиње и злостављаних од стране турских силеџија.

Краљевић Марко је био јунак кога су одликовали: храброст, неустрашивост, правдољубивост, добронамерност и умност.

Из којих поступака Краљевића Марка можемо сагледати те његове особине?

Уочаваш ли у причи и друге његове особине? Које?

О подвизима Марка Краљевића народ је испевао велики број песама и прича.

У овој причи помиње се и Вела, лепа вила.

Шта знаш о њеном чаробном лику?

Да ли си срео вилу и у неким другим народним бајкама?

У причи, на више места, налазе се речи у рими. Пронађите их и подвуците оловком.

ЗАДАТАК

Препричај причу по деловима, а затим у целини.

Мање познате речи и изрази:

буздован – батина с дебелом окованом главом која се употребљавана у борби током средњег века; топуз; топузина

синцир – ланац, вериге

КАЛЕНДАР ПРИРОДЕ

СЕПТЕМБАР

У жутом ауту дође
јесен, донесе грожђе.

И лишће мог јаблана
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели,
мирушу плодови зрели.

Са гране ласта вели,
“Скоро ћу да се селим.”

У клупи ђаче пише:
“Брзо ће магле и кише.”

Јесен, се јесен рана
прострела преко грана.

У жутом ауту стиже
и жуто лишће ниже ...

Душан КОСТИЋ

Разговарајмо о песми

Зашто аутор ове песме каже да јесен долази у жутом ауту?

Које промене у природи се дешавају у ово годишње доба?

Које слике откриваш у другој строфи?

У којој строфи аутор најављује да ћу се ласте скоро преселити?

ЈЕСЕЊА УСПАВАНКА

Јесен је златна.
Златом су јесен даривали плодови.
Јесен је киша.
Кишом су јесен даривали облаци.
Јесен је игра.
Игром је јесен даривало лишће.
Јесен је плод.
Плодом је јесен даривала киша.
Јесен је песма.
Песмом су јесен даривала деца.
Школу је јесен подарила деци.

Неџати ЗЕКЕРИЈА

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Зашто песник каже да је јесен златна?
Ко је јесени даривао:

- кишу,
- игру,
- плодове,
- песме?

Шта је јесен подарила деци?

Рад по нивоима

Изабери шта ћеш радити:

1. Препиши прва четири стиха ћирилицом и то рукописним словима.
2. Опиши промене у природи у току овог годишњег доба.
3. Покушај да ову песму продужиш са још неколико стихова.

ДЕТЕ И ЛАСТА

- ЛИЦА: Дете и ласта
Ласта је лутка, направљена од папира или крпице.
- ПОЗОРНИЦА: На позорници је постављена ниска преграда исцртана веселим бојама. То може да буде и завеса. Иза преграде стоји дете које управља ластом и говори уместо ње.
- ЛАСТА: (Показује се иза преграде) Збогом, збогом, мој мали пријатељу!
- ДЕТЕ: Куда идеш, ласто? Зашто идеш, ласто?
- ЛАСТА: Јесен је, дете. Убрзо ће доћи и зима. Морам да одем!
- ДЕТЕ: Смести се у своје гнездо, па ће ти бити топло, ласто!
- ЛАСТА: Не, дете, моје је гнездо направљено од блата и сламе и у њему зими није довољно топло...
- ДЕТЕ: Даћу ти једну моју вунену капу, пријатељице... Стави је унутра и биће ти удобно и топло...
- ЛАСТА: Хвала. Ашта ћу јести? Умрећу од глади.
- ДЕТЕ: Даваћу ти мрвице хлеба...

ЛАСТА: И на томе ти хвала. Али ја се најчешће храним инсектима, а њих зиминема.

ДЕТЕ: Значи, ипак ћеш ме напустити, пријатељице драга?

ЛАСТА: Жао ми је, али морам да одем . . .

ДЕТЕ: А . . . куда одлазиш, лакокрила птицо?

ЛАСТА: Далеко, преко мора, тамо где је увек топло и где има много инсеката у ваздуху . . .

ДЕТЕ: Веома ми је жао што не могу више да те виђам.

ЛАСТА: Немој туговати. Вратићу се, видећеш . . .

ДЕТЕ: Вратићеш се? А кад ћеш ми опет доћи, пријатељице?

ЛАСТА: У пролеће!

ДЕТЕ : Стварно? Онда, хајде да закажемо сусрет!

ЛАСТА: Важи! Запиши у календару: Бићу опет овде 21. марта!

ДЕТЕ: Записаћу и запамтићу!

ЛАСТА: Онда, довиђења, драги пријатељу!

ДЕТЕ: Довиђења, ласто!

ЛАСТА: Хтела бих нешто да те замолим прено што одлетим: Хоћеш ли да чуваш моје гнездо да га нико не сруши док се вратим?

ДЕТЕ: О, ласто, без бриге. Много ћу га пазити!

ЛАСТА: Хвала ти пуно, пријатељу мој!

ДЕТЕ: Срећан пут, лепа ласто! И довиђења до пролећа!

Пијеро БАРГЕЛИНИ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Шта је ласта рекла детету?
 Шта је упитао дечак?
 Шта му је ласта одговорила?
 Шта је предложио дечак?
 Зашто је ласта одбила да остане код дечака?
 Шта је ласта замолила дечака?
 Шта јој је обећао дечак?

Књижевни појмови

Текст “Дете и ласта” је **драмски шексџ**. Он је намењен за извођење на позорници.

Задатак

Читајте овај текст по улогама.

SUNCE I VETAR SEVERAC

Jednom su se Sunce i svirepi Severac prepirali ko je od njih jači. Dugo su se tako prepirali i najzad odlučili da isprobaju svoju snagu na putniku koji je u to vreme jahao velikim drumom.

– Pazi – rekao je Severac – kad se sručim nad njega, odmah ću mu skinuti ogrtač!

Čim je to izgovorio odmah počeo da duva iz sve snage. Ali što je više duvao Severac, to se putnik jače uvijao u svoj ogrtač. Severac se ljutio, besneo, bacao na jadnog putnika kišu. Putnik je čvršće zategnuo pojas. Onda se i sam Severac uverio da ne može skinuti ogrtač sa putnika.

Sunce, izvirilo iza oblaka, ogrejalo i osušilo zemju i jadnog polusmrznulog putnika.

Osetivši toplotu sunčevih zrakova, putnik je sam skinuo svoj ogrtač, umotao ga i privezao za sedlo.

– Vidiš – reklo je odna Sunce svirepom Severcu: “Milošću i dobrotom može se mnogo više uraditi nego ljutnjom.”

Narodna pripovetka

Zagonetke

Bije te povazdan, a ne vidiš ga.
Svemu svetu jedan tanjur dosta.

Razgovarajmo o pripoveci

O čemu su se prepirali Sunce i Severac?
Šta je rekao Severac Suncu? A što se njegove reči nisu ostvarile?
Kako je Sunce postupilo s putnikom?
Ko je pobednik: Sunce ili Severac?

Objasni

Zašto je narodni pripovedač Suncu i Severcu dao ljudske osobine?
Koja je poruka ove pripovetke?

Zadatak

Pronađi rečenicu u kojoj je poruka ove pripovetke.

ПРИЧА О ВЕТРУ СЕВЕРЦУ

Са стогодишњег храста који је растао горе изнад мог села, отргао се и последњи лист и пао на мокру земљу.

Највиши врх наше планине обавила је тамна и црна магла.

Далеко са севера чуло се јако дување:

– Фију, фију! Фију, фију!

Ветар Северац припремао се да се спусти на југ и да донесе хладноћу.

Стара сврака, са дугим шареним репом, узвикнула је:

– Штрах, штрах! Штрах, штрах! Мене је страх!

Са севера су почеле да се вуку дуге и тамне магле.

Ветар Северац је опет засвирио:

– Фију, фију! Фију, фију!

Врабац Сивко стресао се. Кроз тело су му прострујали хладни жмарци.

Како је стајао на ниској гранчици, узвикнуо је:

– Џив, џив! Џив, џив!

Иде облак сив!

Џив, џив! Џив, џив!

Затим се подигао и одлетео у сеник.

Опет је ветар Северац засвирио са севера, али сада бесно и љутито:

— Ја сам ветар страшан, луд,
носим снежић, мраз и студ.
Поља мрзну тамо где сам,
а и дечјиносић мекан . . .

Тада су са севера јурнули тамни облаци. Кроз ваздух, као безброј белих, лаких лептира, почеле су да лете кристалне пахуљице . . .

Ванчо НИКОЛЕСКИ

ГОВОРНА ВЕЖБА

У овој причи има неколико речи које су настале имитирањем (подражавањем) звукова у природи и гласова животиња.

Чији су ови гласови: Џив, џив! Џив, џив!?

Како се оглашава стара сврака?

Чији су ови звуци, одосно гласови:

— Тика — така! Тика — така!

— Дин — дон! Дин — дон!

— Ав — ав! Ав — ав!

— Гу — гу! Гу — гу!

— Кре — кре! Кре — кре!

Који се од њих односе на звуке, а који на гласове?

Кошта ради?

_____

_____

_____

_____

_____

ПРВИ СНЕГ

Тихо. Јурим на санкама,
под копитом звон се чује,
само жагор сивих врана
са ливада одјекује.

Зачарана чудном тајном,
у бајци сна дрема шума.
Са марамом белом, сјајном,
стојијела поред друма.

Повијена, с дугим штапом,
на старицу личи неку,
а детлић под самим врхом
звонко дуби кору меку.

Каска коњ, простора много,
снег простире бела платна.
На западу пут се губи
ко бескрајна трака златна.

Сергеј ЈЕСЕЊИН

(С руског препевао: Драгутин Миловић)

РАЗГОВАРАЈМО О ПЕСМИ

Који је песник написао ову песму?
Колико строфа садржи ова песма?
Ко има белу мараму?
Прочитај те стихове песме.
Оловком подвуци риму у овој песми.
Читај риму на глас пљескајући.
Опиши зимску слику. При томе користи неке сликовите речи из песме.

Вежбе за изражавање

Сети се једног догађаја који си доживео у току зиме и причај о томе: усмено или писмено — по свом избору.

→ **ДОМАЋИ ЗАДАТАК**
Научи песму напамет.

ПРВИ ЗИМСКИ ДАН

- Иде зима! Иде зима! Гачу гачци над увелим кукурузиштем.
- Сњијег ће! Сњијег ће! – шушти огољела јасика посљедњим, одавно сувим лишћем.
- Још мало, па ће све бити бијело и ледено! – мрмља зец грицкајући купус у купусишту под шумом.
- Мени је зими лијепо – сањиво се јави дебели јазавац. – Јама је дубока, постеља од кукурузовине топла и мека, а хране имам толико да могу грицкати до миле воље цијелу зиму.

Иполако, као да пази да не посрне, отетура на дно своје дубоке јазбине.

Баш тада, из ниско наднесених облака, над шумом залепршаше прве пахуљице. Падале су на смрзлу земљу, оголело грање, увела кукурузишта . . . Ускоро читав крајолик зарони у бијелу тишину првог зимског дана.

Гачци усплахирено узлетјеше до својих гнијезда у високом шибљу. Јасика, огрнута меканим бијелим покривачем, утону у зимски сан. Пред бијелом војском пахуљица зец потражи уточиште у високој сувој папрати поред потока.

А сњијег је падао, падао. Пред сам мрак, било га је већ толико да се ни гачци нису могли видјети у својим гнијездама, ни зец у сњијегом затрпаној папрати, ни јасика обавијена правом зимском вијавицом.

Ешреф БЕРБИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Где се догађа описано у овом тексту?
Које личности говоре у тексту?
Прочитај њихове исказе.
Разговарај о пахуљцама.
Који зимски опис ти се свиђа? Зашто?

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Замисли зимски пејзаж.
Напиши састав о њему. У свом сатаву употреби и следеће речи:
брежуљак, снег, деца, санка,
снежне грудве, песме и др.

SNEG PADA

Zima je došla preko noći. Sneg je neprestano padao sve do jutra. Magla je pokrila jezero i šumu. Čitavu noć trajao je kovitlac snega, koji kao da se prosipao iz ogromne pukotine neba i lebdeo u mraku spuštajući se lagano na golo drveće, na pusti čestar i na naježene stabljike rogozi. Kuljao je sa svih strana. Noć je prešla u dan savsim neprimetno, jer u tim časovima nije bilo ni noći ni dana: samo što je dim noći pobeleo.

Nikoga nije bilo na vidiku sem ponekog jelena, koji pronese svoje gorde rogove, ili malog krda košuta, koje, kad čuju da tu nekog ima, zadrhte kratko svojim tankim krznom, pogledaju i onda mirno nastave da hodaju i žvaću ono malo trave nađene uz put.

Sneg i dalje pada, bolje rečeno, sneg kao lavina ponire, ruši se iz nebeskih planina i pokriva ne samo sve životinjske staze već je i celu šumu izjednačio sa jezerom. Samo po vrhovima krošnji može se razlikovati šuma od dubokog, belog pokriva koji je sada veliko snežno jezero.

Kada je prestao sneg, ostao je vetar koji ga raznosi i gomila po jazovima i ritovima. Krpe oblaka lebde nad samim krošnjama i vuku se kroz smrznute grane. Škripi i stenje šuma sve dok oblaci ne ostaviše za sobom čisto, plavetno nebo sa bledim suncem i dok vetar ne prestade da zviždi u šikari.

(Odlomak iz knjige *Poslednja oaza*)

Vladimir BUNJAC

Zagonetka

Bele koke s neba pale,
naša vrata zatrpale?

(šeus)

Obogatite svoj rečnik

- kovitlac** – naglo i snažno kružno kretanje
čestar – gusta, teško prohodna mlada, niska šuma, gustiš
rogoz – vrsta trave s tvrdim sabljastim listovima koja raste na močvarnom tlu; šaša; ševar
lavina – ogromna masa odronjenog snega ili kamenja koja se velikom brzinom sručuje sa strmih strana; usov
jaz – kanal za dovođenje ili odvođenje vode, udubina, jama
rit – močvara, baruština, obično obrasla trskom

RAZGOVARAJMO O TEKSTU

Tekst “Sneg pada ima mnogo lepih slika. Koje ti se slike najviše sviđaju?
Kako je sneg celu šumu izjednačio sa jezerom?
Kada su košute zadrhtale?
Šta se desilo kada je prestao da pada sneg?
Koje su to “krpe” koje lebde nad krošnjama i vuku se kroz smrznute grane?”

Objasni

Kako razumeš piščevu misao: “Noć je prešla u dan sasvim neprimetno”?

Zadatak

Napiši sastav o jednom zimskom događaju.
Najpre pripremi plan po kojem ćeš pisati.
Tvoj plan treba da sadrži sledeće;

1. Naslov događaja?
2. Gde se desio događaj?
3. Kada se desio događaj?
4. Koji su učesnici događaja?
5. Tok događaja.
6. Kako se završio događaj.

Vežba

Zima je. Svuda je sneg. Zimski raspust je u toku. Zamisli da si na Popovoj šapki. Ispred tebe bela prostranstva. Raduješ se i ushićuješ. Ali, ne zaboravi da pošalješ razglednicu svojim najbližima.

СЛИКАРКА ЗИМА

Једне године сликарка Зима крете по свету да разнесе дарове деци.
Пред вече стигне она у неко село кад су деца већ спавала.

– Куц! Куц! – покуца на први прозор тихо, као кад мраз пуцкета.

Из собе се чуло само дечје дубоко дисање.

– Спавају већ! – помисли Зима – сад ћу им на прозору оставити слику, па
нека се радују сутра кад се пробуде – и поче шарати по стаклу шапћући:

Насликаћу борове
сребром оковане
и сребрне дворове
и сребрне гране.

Слетеће на борове
птица светлих крила,
ући ће у дворове
сребрнаста вила.

Не сме само мама
наложити пећи,
јер ће слика одмах
с прозора побећи.

Довршивши рад, пошла је даље. Успут чу како је зове неки врт:

Зимо, добра Зимо,
хладноћа је љута,

дај ми мало свог
меканог скута.

Она отцепи леви скут своје хаљине, покри врт па пође даље. Створи се тад пред другом кућицом па опет: Куц! Куц! На прозор, а деца и тамо спавају. Украсивши и ту прозоре, пође даље.

Крај пута су стајали четинари и молили:

Зимо, добра Зимо,
погледај на јеле,
дај им мало своје
одећице беле.

Она им одмах даде на главе беле шубаре и на зелене широке шаке навуче им беле рукавице, па, задовољна што је учинила добро дело, настави пут, журећи да нашара што више прозора и што више деце да обрадује. Кад је јутро свануло и деца се избудила, нашла су на прозорима сребрне слике што их је ноћу ишарала Зима.

Само деца нису стигла да им се довољно наживају. Шаре су брзо нестале. Неке је отопило сунце, неке ватра у пећи, на неке су дечица наслонила носиће и својим дахом их избрисала, како се сликарка и бојала.

Десанка МАКСИМОВИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зима - сликарка. Како то замишљаш?

Где зима најчешће излаже своје слике?

Који је разлог да: “Не сме само мама
наложити пећ”?

Зашто су борови које је зима сликала имали сребрне гране?

Како су нестале слике које је зима сликала?

○ Објасни

Како разумеш следећу мисао:

“Она (зима) отцепи леви скут своје хаљине, покри врт па пође даље?”

Вежбе за изражавање

Састави причу о ономе што видиш на слици.

ЉУБИЧИЦЕ

Сунце се родило и засијало. Голо дрвеће је бацило слабе сенке на шумски путељак.

— Пролеће долази — цвркутаху птице. — Време је да будимо цвеће.
Шева и кос слатко запевахе. Црвендаћ полете са снега и стаде на једну грану.

Неки је дечак стајао на крају шуме и све то слушао.

— Сигурно ће пролеће доћи — рече он — мајци ће бити боље.

Цвеће које је сву зиму преспавало у земљу зачу птице, али беше снено и желело је да настави сан.

Неколико љубичица отвори своје очи плаве и скривене испод шумског жбуна са страхом су гледале у дечака. Он је брао један по један цвет у своју плетену корпу.

— Мило цвеће — говорио је он са тугом — мени је жао што те берем, али букет ћу понети мајци. Она је болесна. У кревету лежи.

Љубичице су чуле шта он говори и нису се више криле. Он је набрао дивни букет и понео га кући.

— Мајко — рече дечак — види, донео сам ти љубичице. То је поздрав наше шумице.

Птице нису знале ништа за ово и певале су догод цвеће није покрило земљу, док лишће није скриво мрке гране дрвећа, а стаза шумска остала у сени, само ју је неколико сунчевих зрака обасјавало.

Мама је онда оздравила.

По В. К. КЛИФОРДУ
Аница ШАУЛИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

У које годишње доба се дешава оно о чему се говори у овом тексту? На основу чега долази до таквог закључка?

Зашто је дечак хтео да поклони цвеће својој мајци?

Шта је дечак рекао мајци поклањајући јој љубичице?

Којом реченицом писац саопштава да је дечакова мајка оздравила?

STIGLO JE PROLECE

Proleće je stiglo mlado,
sve je radost ubuzela,
blista sunce, sneg se topi,
zeleni se šuma cela.

Nastao je čas cvetanja,
prvi cvet - zdravo, zdravo!
Svuda radost i lepota,
prekrila se polja travom.

Po baštama cveće niče,
brda puna ljubičica!
Ponovo nad našim krajem
zvoni cvrkut lastavica.

Da oseti srce zanos
lepih dana puni hlada,
zaigrajte, zapevajte
preko polja i livada!

Mehmedali HODZA

Razgovarajmo o pesmi

Kom godišnjem dobu je posvećena ova pesma?

Koje poetske slike otkrivaš u:

- prvoj strofi,
- drugoj strofi,
- trećoj strofi?

Koje se sve promene dešavaju kada nastupi proleće?

Zadatak

Prepiši jednu strofu pisanim ćiričnim slovima.

ПРОЛЕЋЕ ЈЕ СЛИКАР

Пролеће је сликар који излаже своје слике на ливадама, веша их на гране, црта их у водама и језерима, у планинима, у висинама, на ораницама, у окнима прозора и у људским очима.

Не продају се слике Пролећа. Пролеће их је даровало људима.

Људи су их понели и сачували их у својим очима.

И живот ће нам заувек остати пролеће: Ласте ће савијати гнезда под ведрим небом; и у леденој зими чућемо славуја ако сачувамо слику Пролећа у својим очима.

Јуре КАШТЕЛАН

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зашто је пролеће сликар? Где оно излаже своје слике?

Зашто се слике пролећа не продају?

Коме је пролеће даровало своје слике?

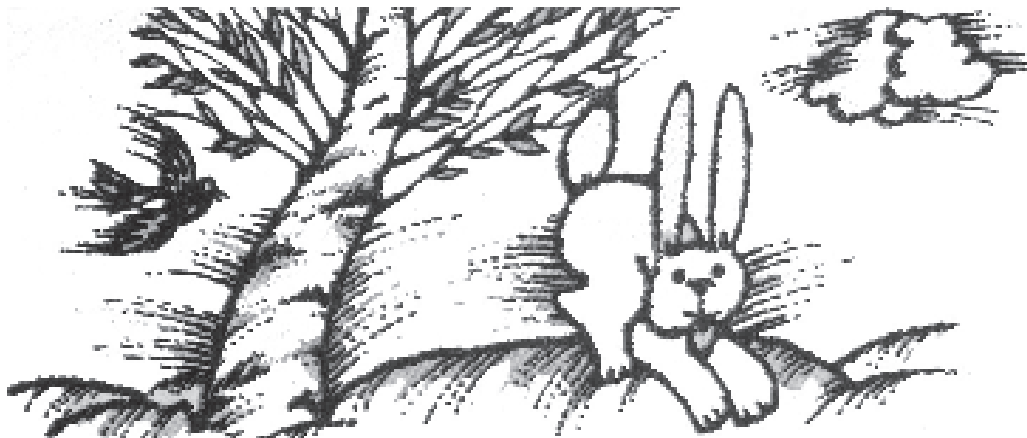
Шта су људи урадили са сликама које им је пролеће даровало?

○ Објасни

Како може наш живот заувек да остане пролеће?

Што писац жели да каже следећом реченицом:

“ И у леденој зими чућемо славуја ако сачувамо слику Пролећа у својим очима”?

КАКО ЈЕ ЗЕЧИЋ ДОЧЕКАО ПРОЉЕЋЕ

На брдуљку покривеном снијегом, расла брезица. Дотрчао брези зечић и упитао:

- Брезице, хоће ли скоро стићи прољеће?
- Онда када долете чворци – одговорила му је брезица.

Почео зечић да чека чворке. А чим су чворци долетјели, зечић је поново дотрчао брези:

- Брезице, чворци су долетјели, а гдје је прољеће?
- Причекај – рекла је брезица. – Још снијег није окопнио.

Почео зечић да чека. И ево долетио је топли вјетар. Зечић је опет дотрчао брезици:

- Брезице – рекао је – већ су чворци дољетјели. И топли вјетар шета по шуми, а зашто нема прољећа?
- Причекај још мало – одговорила је брезица. Напупиће на мојим гранама пупољци, зазвониће потоци, птице ће почети да савијају гнијезда. Ето, тада ће наступити право прољеће.

Чека зечић, чека, кад ће на брезици пупољци да напупе, када ће потоци да зазвоне, а птице почети да вију гнијезда. Зечић је једва препознао брезицу, дотрчао јој и почео да се хвали:

- Сада ја знам: прољеће почиње онда када чворци долете, када на брезици пупољци напупе и када поточићи зазвоне, а птице савију гнијезда. И још... када брезе обуку зелену хаљину.

Мирјана МИРКИНА

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Разговарајте и ви по истом реду по коме су разговарали брезица и зечић. Прочитајте последњи део текста. Опишите како изгледа поље зими и у пролеће.

Вежбе за изражавање и творење

Опишите изглед брезице зими и у пролеће.

BOJICE

Moje bojice kriju u sebi čitav svet.

U plavoj je nebeski svod i sva mora sveta. U zelenoj su livade i šume. U žutoj su sunce, maslačak i suncokret. U crvenoj se kriju bulke i trešnje, sočne jabuke i kapi krvi kog povređenog kolena. U crnoj je sakrivena noć sa dimničarem. Crna boja je jača od milion zvezda.

U mojim bojicama krije se duga koja treperi na plavom svodu. U njima su bašte sa rascvetanim drvećem i pupoljcima mirisnog cveća. U njima su žitna polja i ptice, leptiri i proplanci sa jagodima.

U mojim je bojicama čitav svet. Šaren i pun mirisa.

Oldržih SIROVATKA

RAZGOVARAJMO O TEKSTU

Šta se prema piscu, krije u:

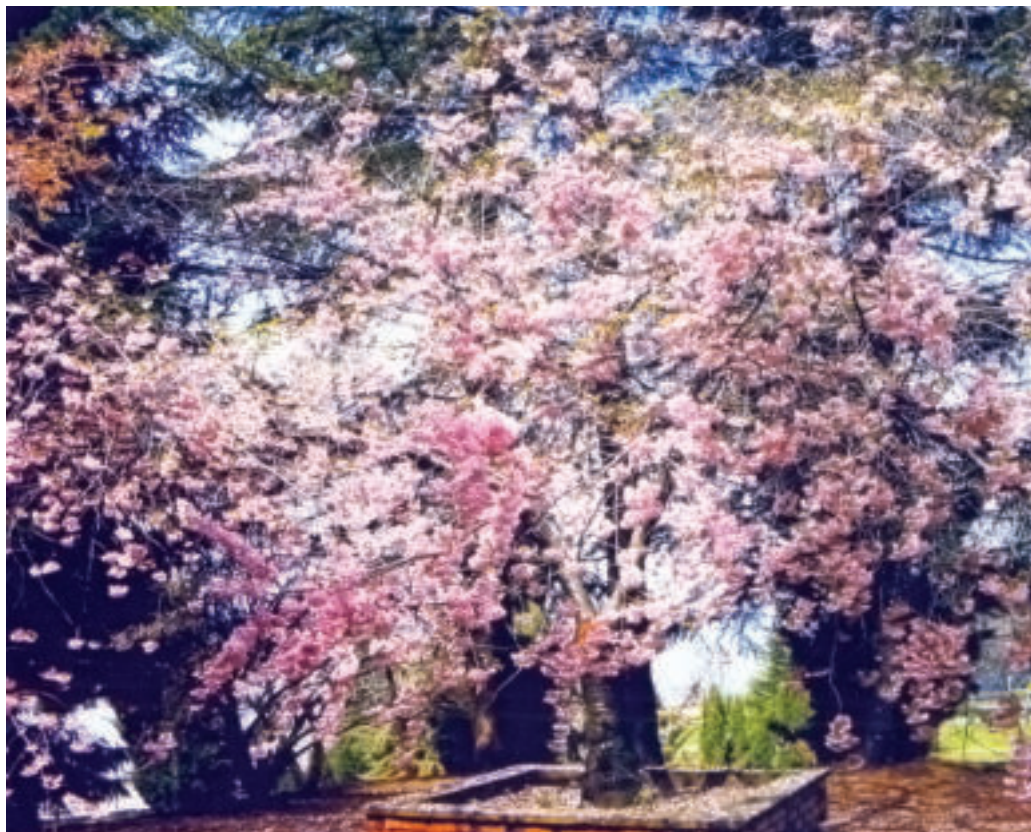
- plavoj bojici,
- zelenoj bojici,
- žutoj bojici,
- crvenoj bojici,
- crnoj bojici?

Pisac kaže: "Moje bojice kriju u sebi čitav svet."

Šta ti misliš: Je li to moguće?

Objasni

Zašto je crna boja, prema piscu, jača od milion zvezda?

ЛИВАДА

Ливада је трпеза постављена за лептире и пчеле.
Ливада је шареница, прострта да се по њој ваљају деца.
Ливада је шума у којој мрави, цврчци и друге бубе праве своје кућице.
Ливада има миришљиву косу коју поветарац чешља, а косачи шишају.
Када почиње кошење, ливаде сваког јутра освану са крупним капљицама на трепавицама.

То су сузе траве и цвећа, које косачи зову – роса.

Колико травки падне под бритким косама, толико капљица росе кане на жедну земљу.

Добрица ЕРИЋ

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Шта је ливада за лептире и пчеле?

За кога је ливада шареница?

Шта је, у ствари, шареница?

За кога је ливада шума?

На шта мисли писац кад каже: “Ливада има миришљиву косу”?

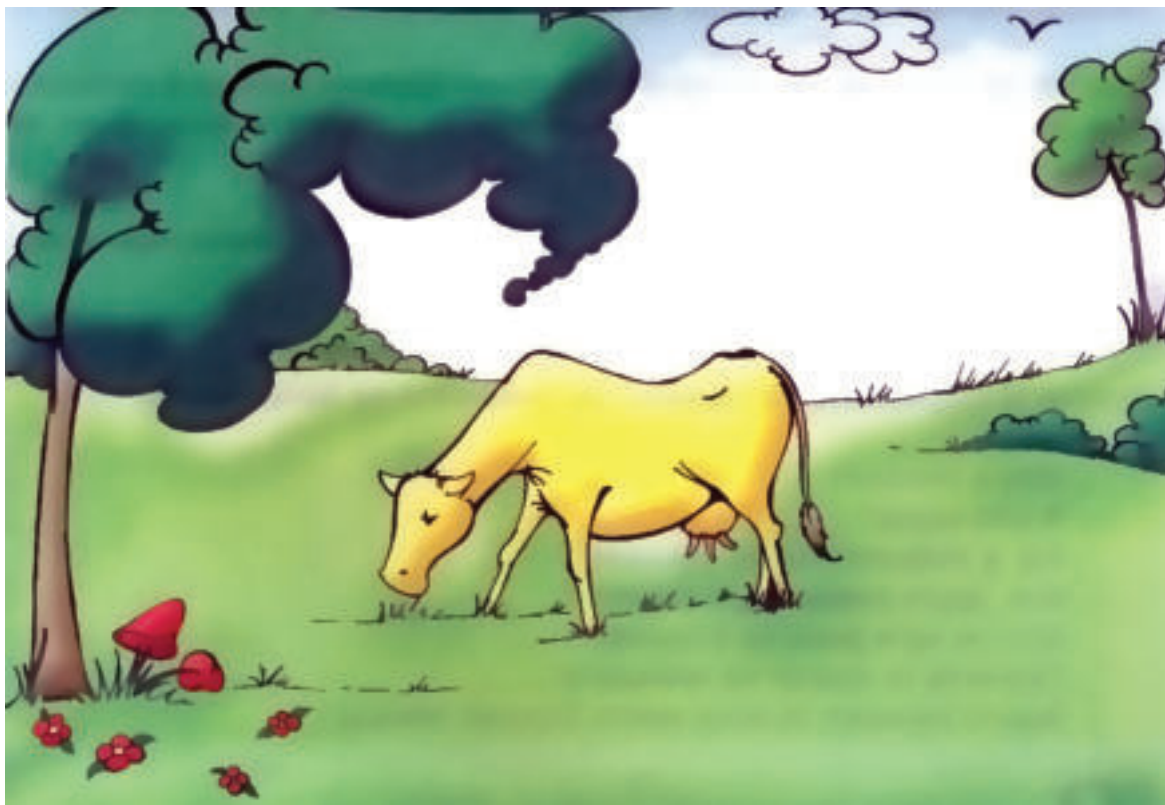
Шта се дешава с ливадама када почиње кошење?

Објасни шта значи реч: бритка!

Задатак

Посматрај слику и напиши састав о томе шта видиш на њој.

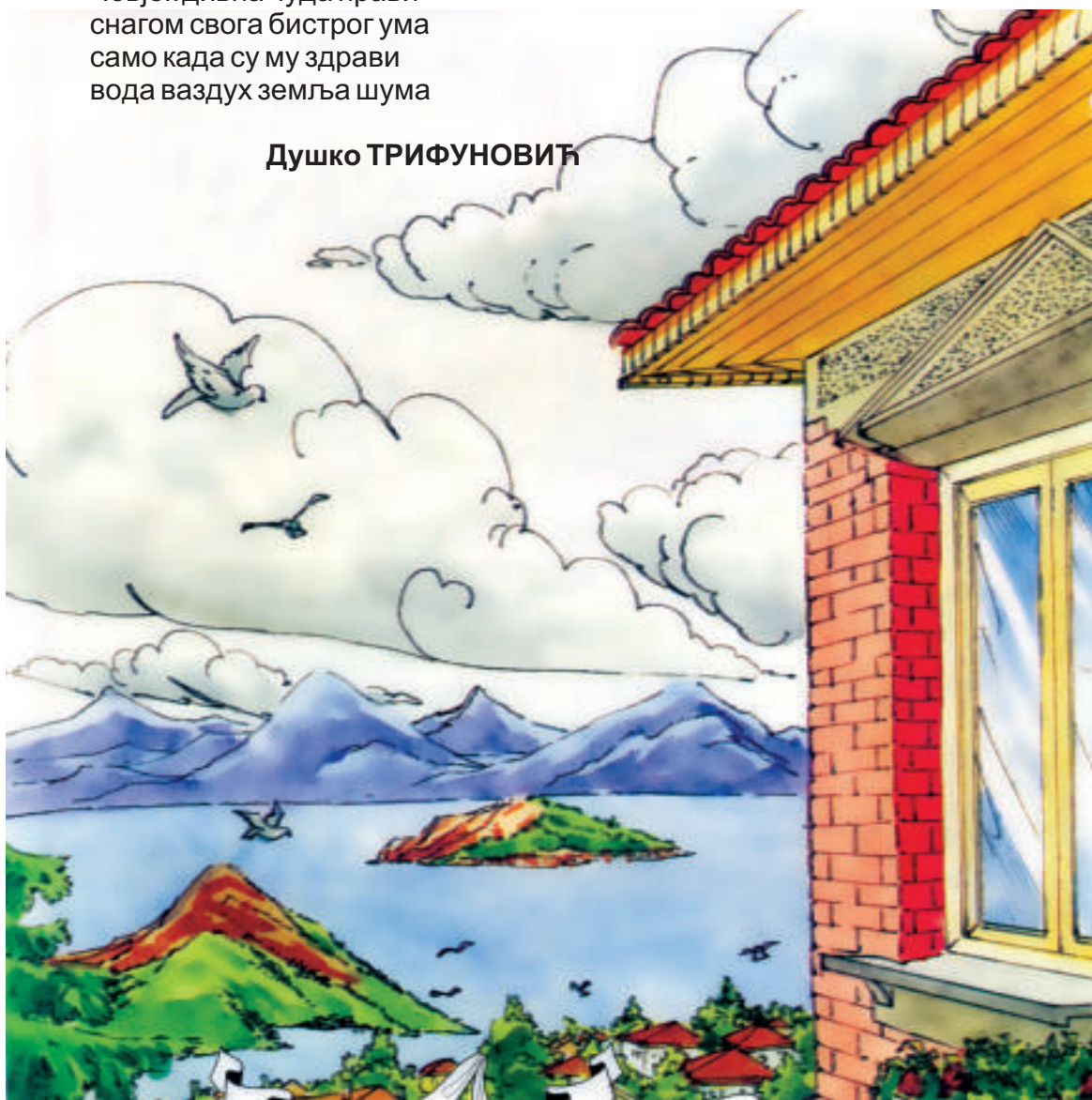

ЧОВЈЕКОВА ОКОЛИНА

Вода ваздух земља шума
скупа живе од давнина
у двије ријечи то се зове
Човјекова околина

Човјек дивна чуда прави
снагом свога бистрог ума
само када су му здрави
вода ваздух земља шума

Душко ТРИФУНОВИЋ

Разговор о песни

- Шта све чини човеку околину?
- Како се човек односи према својој околини?
- Шта знаш о екологији?

екологија - очување животне средине и заштита од загађивања.

PRAZNIK LJETA

Lipan j širi raskoš ljeta.
Ispred škole lipa cvjeta.

Zibaju se na sve strane
zlatnog praha pune grane.

Nad žitom se ševe dižu.
Zadnji dani škole stižu.

Zbogom, ploče, klupe, knjige.
Zbogom teške, đачke brige!

Sad ce djeca širom svijeta
slavit praznik žarkog ljeta.

A kad minu dani ljetnji,
oblaci će stići sjetni.

I kad grane budu gole,
pune sunca bit će škole...

Gustav KRKLEC

RAZGOVARAJMO O PESMI

Kako zamišljaš tvoj letnji odmor?
Kakve ćeš predmete da sakupiš sa svog letovanja?
Kako se osećaš dok razgovaraš o tvom predstojećem letovanju?

Manje poznate reči i izrazi

zibati - njihati
sjetan - tužan

МЕДО НА ЛЕТОВАЊУ

– Лепо је на распусту!
– каже мама сваког јутра. Прва истрчи из шатора и – хоп! Право у језеро.

– Врло лепо – зева тета и окреће се на другу страну да продужи спавање.

Медо се у шатору не чује. Он је већ давно устао и шета по шуми.

– Добро јутро! – поздрави детлића. – Да ти помогнем! Могу да лупам чекићем у кору.

Детлић заврте главом да му помоћ не треба.

– Здраво, мрави! – сагну се Медо изнад мравињака. – Донео сам вам мало јелових игала да не морате толико носити.

Ниједан мрав му није захвалио.

Један гачак угризо га за ногу.

– Како си – пита Медо пчелу. – Хоћеш ли да ти покажем где сам јуче мирисао цвеће?

Пчела одмахне крилцима на поздрав, јер је сама познавала пут.

– Здраво! – промумла Медо и сагне се изнад шумских јагода. – Шест – преброји миришљаве плодове. – Да ли да поједем свих шест? – упитао се и сам себи одговорио: - Аха!

Урадио је нешто друго. Ставио је на лист миришљаво брдашце и пажљиво га однео у шатор.

– Хеј! – викнуо је. – Хеј, хеј! Сакупио сам у шуми ове куглице... да миришу, да их гледамо, да их поједемо!

Чак су и мрав и пчела пожурили чим су то чули.

Барбара ЛАВАНДОВСКА

(Превео с пољског: Јовица Јуришић)

РАЗГОВОР

Наведи с ким се срео Медо?

Који ти се поступци Меде допадају?

Која је најистакнутија особина Меде?

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

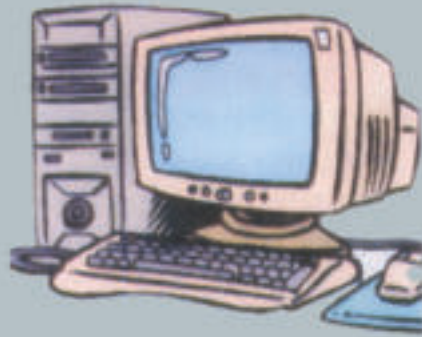
Укртако, својим речима, усмено препричај текст “Медо на летовању”.

Мање познате речи и изрази:

шатор - кућица од платна за привремени смештај туриста, војника

мравињак - легло мрва

МЕДИЈУМСКА КУЛТУРА

РАДИО И ТВ ЕМИСИЈА

Слушамо само звук

Које се емисије зову:

- Радио емисије?
- Телевизијске емисије?

Слушамо звуке и гледамо слике

По чему се ТВ емисија разликује од радио - емисије?

Задаци

1. У договору с учитељицом организовано следите:

- I група: радио - емисију за децу
- II група: ТВ - емисију за децу

Разговарајте о њиховој садржини према овим питањима:

- О чему је било речи у емисији?
- Колико је трајала емисија?
- По ком су редоследу текли догађаји?
- Колико је ликова учествовала у емисији?
- Који ти је од тих ликова постао омиљен? Зашто?

2. Покушај да глумиш (имитираш) спикера на радију или телевизији и говори о актуелном догађају тога дана по свом избору.

Објашњење речи:

емисија - део програма на радију или телевизији

спикер - онај који на радију или телевизији најављује програм и чита вести

илустрација - подражавање, обликовање према неком узорку, копија, копирање

ФИЛМ

КАПА

Деца су дошла у биоскоп. Марко је одмах заузео два места: на једној столицу је сео он, а на другу ставио капу.

Љупка је стајала. За њу није било места.

Дошла је учитељица и рекла:

– Поштована капо, да ли ћеш дозволити да на твом месту седне Љупка?

Марко је поцрвенео и узео своју капу.

С. ВАНЂЕЛИ

РАГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Зашто је учитељица повела своје ученике у биоскоп?

Зашто за Љупку није било места?

Који су разлози што је Марко поцрвенео?

Шта ти мислиш о његовом поступку?

Да би смо разговарали о филмовима морамо знати шта је филм.

○ Упамти

Филм је представа намењена да се приказује у биоскопима или на телевизији (преко ТВ екрана).

У биоскопским салама филм се приказује апаратом који се зове **кинematограф** или кино – пројектор.

Размисли

Које је основно изражајно средство филма?

Које су основне одлике:

- а) анимираног филма,
- б) документарног филма,
- в) играног филма?

Задатак

Гледај један филм у биоскопу или на телевизији. Посебну пажњу посвети догађајима у филму да би могао да их препричаш.

Ево плана по коме ћеш (препричавати) причати:

- Наслов филма
- О чему се говори у филму?
- Како се зове главни лик (ликови)?
- Који је твој омиљени лик?
- Како се филм завршава?
- Шта ти се не допада у филму?

Мање познате речи и изрази:

кинематограф – апарат који снима и на платно преноси покретне слике

кинопројектор – апарат за преношење (пројектовање) увећане слике на платно

биоскоп – дворана или сала у којој се приказује филм

Цртани филм

Који се филм зове цртани?
Које си цртане филмове досад гледао?
Који ти се највише допао?

Који ликови, најчешће,
тумаче главне улоге у цртаним
филмовима?

Задатак

Гледајте организовано цртани филм и разговарајте у одељењу о његовој садржини.

Позориште

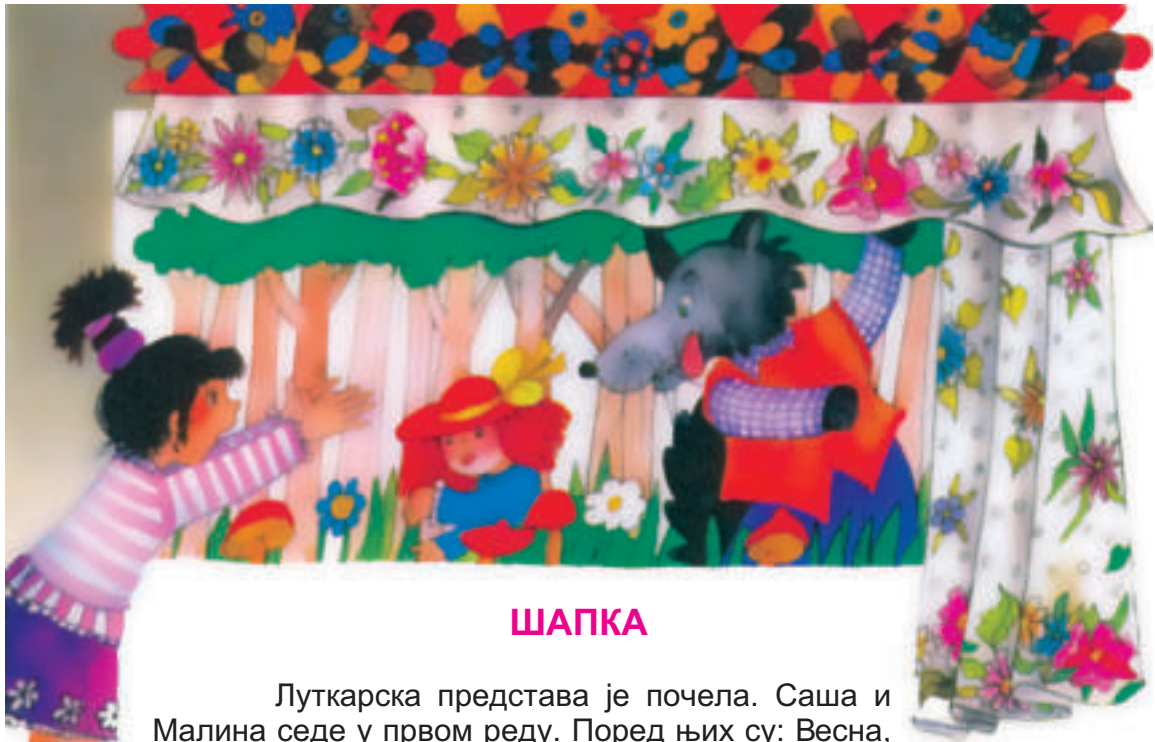
Шта је позориште?
Има ли у твом родном месту
позориште?
Наведи најближе место у коме има
позориште.

Позоришна представа

Које се претставе зову позоришне?
Које су ти позоришне представе омиљене?

Луткарска претстава

ШАПКА

Луткарска представа је почела. Саша и Малина седе у првом реду. Поред њих су: Весна, Влатко и Биљана. Пажљиво следе луткарску представу. Црвенкапица је с корпицом у руци пошла да однесе понуду својој баки. Она се упућује ка кућици у шуми.

Када је застала на пољани да убере миришљиво цвеће, пред њом се појави вук. У том тренутку Малина се уплаши и повиче:

– Црвенкапице, бежи! Појешће те вук!

Саша јој је дошапнуо:

– Говори тише! Ово је само луткарска представа.

Јадранка ГАВРИЛОВА

○ Објасни

Која се представа зове луткарска?

По чему се разликује луткарска представа од позоришне представе?

Ко позајмљује свој глас луткама?

Које су ти се луткарске представе највише допале?

ТЕЛЕФОН

Зазвонио телефон. Јави се Генц, који већ двадесет дана лежи у болници. Лекар му је рекао да ће га отпустити за пет дана. Мама држи слушалицу и дрхти.

- Ало, мама, јеси ли ти?
- Да, сине мамин! Јеси ли добро?
- Јесам, али ми сутра око шест сати, донеси оно одело са пругама.
- Зар лекар није рекао да ће те отпустити тек за пет дана?
- Јесте, мама, али сутра одлази Газменд.
- Газменд, твој друг из собе?
- Да.
- А зашто да ти донесем одело: На дан отпуштања из болнице донећу ти ново одело. Купили смо ти...
- Јесте, мама, али Газменд...
- Шта Газменд?
- Нема одела, мамце... Донеси ми и дубоке ципеле...
- Добро. И њих ћу ти донети, али не знам шта ће рећи Газмендов тата...

– Ти само донеси. Тата му није код куће и зато неће уопште доћи по њега. Повешће га кући неки рођак . . .

– Добро, поживео мајци, сине!

– Али мама, пази да ципеле буду добро очишћене. И да одијело буде испеглано. Понеси и једну поткошуљу, гаћице и чарапе. А сада одлазим . . . Љуби те твој Генц!

Мајка се смејала.

– Лаку ноћ, мама!

– Лаку ноћ, Генц!

Рифат КУКАЈ

(С албанског: Ратомир Марковић)

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

Што мислиш о особинама Генца?

Зашто баш тако мислиш о њему?

Шта би учинио ти да си на месту Генца?

Како би се ти осећао када би поступио као Генц?

→ ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Читајте по улогама текст: “Телефон”.

КАКО СМО ПОСТАЛИ ЧЛАНОВИ БИБЛИОТЕКЕ

Војкан и Бане су пролазили поред библиотеке. Брзо су се одлучили да се учлане у библиотеку. Тако би могли да прочитају све књиге које су потребне за лектуру, а можда и неке друге.

Када су ушли у библиотеку, библиотекарка Цана је упитала Банета:

– Шта волиш да читаш?

Он је одмах одговорио:

– Стрипове!

Али, брзо се сетио лектире, па је додао:

– А може и нешто из лектире, само да није много дугачко.

Док је библиотекарка Цана попуњавала чланску карту и разговарала с Банетом, Војкан је за то време радознано разгледао полице с књигама иза библиотекаркиних леђа. Баш се питао да ли је већ неко прочитао све те књиге. Тада му се библиотекарка обратила:

– Ашта тиволиш?

Војкан се мало збунио, а затим почео брзо да говори: жваке, кики, карамеле, смоки, кока – колу, а може и грисини...

– Ух, па ти волиш целу самопослугу – прекинула га је заинтересовано библиотекарка. – Зар ти не волиш ништа друго, на пример: људе, животиње, музику...

– Па волим! Волим баку! Кад год дођем код ње, увек има добрих колача.

– Ја сам те, у ствари, питала шта волиш да читаш од књига.

– Ах, тако! – збунио се Војкан. Сада му је требало дуже да размишља.

Оливера ШИЈАЧКИ

Народна пословица

Књига је најбољи друг

РАЗГОВАРАЈМО О ТЕКСТУ

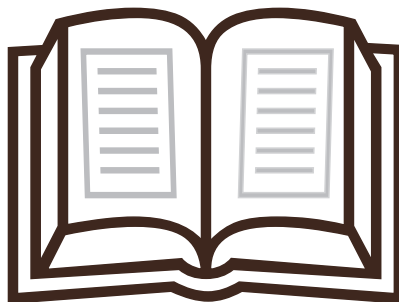
Зашто су се Војкани Бане учланили у библиотеци?

Шта је потребно да би се неко учланио у библиотеку?

Кораци у библиотеци?

Које су њихове дужности?

По чему се разликује градска од школске библиотеке?

КОМПЈУТЕРИ И ИНТЕРНЕТ НАШИ ПРИЈАТЕЉИ

Компјутере као машине за обраду података све чешће користимо у свакодневном животу. Користимо их на разним местима и за различите намене.

Компјутери су међу собом повезани компјутерским мрежама. Њихово повезивање у мрежу врши се помоћу каблова. Преко тих каблова преносе се подаци.

Да би могао неки компјутер да се повеже са другим компјутером у мрежи, у њега се мора уградити мрежна

картица. Преко те мрежне картице преносе се подаци.

Највећа глобална мрежа која постоји у којој је повезано више хиљада компјутера и локалне компјутерске мреже зове се **интернет**.

Мogućности интернета су неограничене. Помоћу интернета људи имају цео свет на “длану”.

Провери своје знање

Зашто служе компјутери?

Чиме су они повезани један са другим?

Чему служи мрежна картица?

Шта је интернет?

компјутер — рачунар; (електронски) уређај способан да великом, брзином решава постављене проблеме ...

интернет — међународна компјутерска мрежа која путем сателита и телефона повезује многе мање компјутерске мреже и служи за размену информација међу људима.

ДЕЧЈА ШТАМПА

Коју децју штампу читаш?
Шта ти се посебно допало у тој штампи?

САДРЖАЈ

ЈЕЗИК

Наша светлост	—	Отон Жупанчић	05
Азбука			06
Реченица			09
Ред речи у реченици			10
Врсте реченица по значењу			12
Обавештајне реченице			12
Упитне реченице			14
Узвичне реченице			15
Интерпункцијски знаци			16
Потврдна и одречна реченица			18
Реч у реченици, слог и глас у речи			20
Именице			22
Заједничке и властите именице			22
Род код именица			24
Број код именица			26
Придеви			28
Бројеви			30
Глаголи			31
Употреба великог почетног слова			33
Латиница			34
Мала и велика писана слова			37
Домовина се брани књигом			
Понос	—	Михаил Јанушев	43
Како расте домовина	—	Оливера Николовска	44
Бакина кућа	—	Чедомир Лунић	46
Моја улица	—	Мирјана Стефановић	47
Semafor	—	Ivica Rorić Vanja	49
Игоров цртеж	—	Мирјана Костовић	50
Аушто је школа згодна	—	Љубивое Ршумовић	51
Чаробна креда	—	Видое Подгорац	53
Дуга	—	Мила Железнак	56
Моје лепе речи	—	Драган Лукић	57
Tata na dva sprata	—	Muhidin Šarić	58

Луцкаста песма	—	Фредерико Гарсија Лорка	59
----------------	---	-------------------------	----

Звезде мог детињства

Звезде мог детињства	—	Петко Домазетовски	63
Свако своју звезду има	—	Велимир Милошевић	65
Tri druga	—	Valentina Osejeva	66
Кад кажем друг	—	Никола Вујић	68
Најлепша у улици	—	Ранко Павловић	69
Деца расту	—	Шимо Ешић	71
За сву децу света			72
Прича о дечаку И месецу	—	Бранко В. Радичевић	73
Изгубљено јутро	—	Даринка Јанушева	76
Најдража играчка	—	Будимир Нешић	79
Брзо учење	—	Бошко Смаћоски	80
Велико коло	—	Воја Царић	82
Позивница			83

Чардак ни на небу ни на земљи

Чардак ни на небу ни на земљи	—	Душан Матичић	87
Размаженка	—	народна приповетка	89
Славујак	—	народна песма	90
Пословице			91
Загонетке			92
Насрадин - Хоџа и његова крава	—	народна прича	93
Лисица И јарац	—	народна басна	94
Свитац тражи пријатеља	—	Сун ЈУ Ђум	96
Бик И зец	—	народна басна	98
Три ловца	—	народна прича	100
Деда и репа			101
Краљевић Марко	—	Македонска народна бајка	102

Календар природе

Септембар	—	Душан Костић	107
Јесења успаванка	—	Неџати Зекерија	108
Дете И ластва	—	Пијеро Баргелини	109
Sunce i vetar severac	—	narodna pripovetka	111
Прича о ветру северцу	—	Ванчо Николески	112
Први снег	—	Сергеј Јесењин	114
Први зимски дан	—	Ешреф Бербић	115

Љубичица	—	Аница Шаулић	121
Stiglo је пролеће	—	Mehmedali Hodža	123
Пролеће је сликар	—	Јуре Каштелан	124
Како је зечић дочекао пролеће	—	Мирјана Миршина	125
Војисе	—	Oldržiš Sirovatka	126
Ливада	—	Добрица Ерић	128
Човјекова околина	—	Душко Трифуновић	130
Praznik ljeta	—	Gustav Krklec	131
Медона летовању	—	Барбара Лавандовска	132

Медијумска култура

Радио и ТВ емисије			135
Филм			136
Цртани филм			138
Позориште			139
Луткарска представа			140
Телефон	—	Рифат Кукај	141
Како смо постали чланови библиотеке	—	Оливера Шијачки	143
Компјутер и интернет наши пријатељи			145
Дечја штампа			146

